



การศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

จัดทำโดย

นายต่อลาภ	ฐิติเจริญศักดิ์	รหัสนิสิต 63101010217
นางสาวปัญญาวิทย์	พิพ่วนนอก	รหัสนิสิต 63101010223
นายรัฐนาท	วิมุกตะลพ	รหัสนิสิต 63101010232
นางสาวณัฐธิชา	บัวพูล	รหัสนิสิต 63101010586
นายนนทภัท	สุวรรณเวช	รหัสนิสิต 63101010587
นางสาวนันทรัตน์	เนียมแย้ม	รหัสนิสิต 63101010588
นางสาวลักษิกา	ฤกษ์เต็ม	รหัสนิสิต 63101010595
นางสาวสุทีลักษณ์	พิกแก้ว	รหัสนิสิต 63101010602

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผศ.ดร.ศศิพิมล ประพินพงศกร

โครงการวิจัยระดับปริญญาตรีนี้เป็นส่วนหนึ่งของ

รายวิชา สศ 301 การวิจัยพื้นฐานสำหรับวิชาชีพสารสนเทศ สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2565

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง พฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ ความต้องการ การแสวงหา และปัญหาด้านสารสนเทศสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยได้แก่ แบบทดสอบ โดยเก็บข้อมูล 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนที่ 3 การทำแบบประเมินการรู้สารสนเทศสุขภาพ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนพฤติกรรม แบ่งเป็น 3 ด้านได้แก่ พฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพมัลติมีเดียที่เป็นสื่อวิดีโอและรูปภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุบางท่านมีปัญหาทางการอ่านเนื่องจากอายุที่มากขึ้น ด้านการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพได้ด้วยตนเอง ผ่านโทรศัพท์สมาร์ทโฟน และโทรทัศน์ เนื่องจากแอปพลิเคชันใช้งานได้ง่าย สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพกับคนอื่น ๆ ได้ ด้านการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ ผลวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีการประเมินสารสนเทศ โดยประเมินค้นหาผ่านทางเว็บไซต์เพื่อตรวจสอบข้อหรืออาจสอบถามจากคนรอบข้าง ครอบครัว ลูกหลาน บุคคลใกล้ชิดเพื่อเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของข้อมูลสุขภาพที่ได้มาว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดก่อนปฏิบัติจริง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ส่วนพฤติกรรมได้แก่ การใช้การหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคะแนน ของกลุ่มตัวอย่างมาคำนวณหาระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพจากผลคะแนนทั้งหมดในแต่ละด้าน คิดเป็นค่าร้อยละของการรู้สารสนเทศสุขภาพ การทำแบบประเมินสารสนเทศสุขภาพ จัดทำโดยแบบประเมินแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น 1. ด้านการเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพ จำนวน 10 ข้อ 2. ด้านการประเมินสารสนเทศสุขภาพ จำนวน 12 ข้อ 3. ด้านการใช้สารสนเทศสุขภาพ จำนวน 8 ข้อ ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สารสนเทศสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพ ด้านการประเมินสารสนเทศสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ โดยพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของผู้สูงอายุมีการใช้สื่อรูปภาพและวิดีโอเพื่อความเข้าใจง่าย มีการใช้โทรศัพท์มือถือและโทรทัศน์ในการทราบข้อมูลสารสนเทศสุขภาพ

คำสำคัญ : พฤติกรรมสารสนเทศสุขภาพ,การรู้สารสนเทศสุขภาพ, ผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.ศศิพิมล ประพินพงศกร ที่กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมไปถึงให้คำแนะนำทุกเรื่องอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัยฉบับนี้

ขอขอบพระคุณผู้สูงอายุที่ให้สัมภาษณ์ที่กรุณาสละเวลาในการสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้เป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณเพื่อน ๆ สมาชิกในกลุ่มทุกคนที่ช่วยกันทำวิจัยนี้ให้สำเร็จ คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาในการทำวิจัย และช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ที่คอยให้คำปรึกษา ให้ข้อมูลเพิ่มเติมและให้คำปรึกษา ขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ	1
ความมุ่งหมายการวิจัย.....	2
ความสำคัญการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
ตัวแปรที่ศึกษา.....	2
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
แนวความคิดและความหมายของพฤติกรรมสารสนเทศ.....	3
ความหมายของพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ.....	5
ลักษณะและพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ.....	5
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ.....	7
สารสนเทศด้านสุขภาพ.....	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	9
งานวิจัยในประเทศ.....	10
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	13
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	13
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	13
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	14
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	14
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	16
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	16
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	25

ความมุ่งหมายของการวิจัย	25
ขอบเขตของการวิจัย.....	25
วิธีดำเนินการวิจัย.....	25
สรุปผลการวิจัย.....	26
อภิปรายผลการวิจัย.....	28
ข้อเสนอแนะในการวิจัย	32
บรรณานุกรม	33
ภาคผนวก	34
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	34

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรครั้งสำคัญคือการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสัดส่วนจำนวนประชากรในวัยทำงานและวัยเด็กลดลงเนื่องจากอัตราการเกิดและการตายของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชากรไทยโดยเฉลี่ยมีอายุยืนยาวมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์ของประเทศไทยก็ดำเนินนโยบายด้านประชากรและการวางแผนครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพดี มีอายุยืนยาว มีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูง มีความรู้ ทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพ ตลอดจนการวางแผนครอบครัวที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งผลสำเร็จดังกล่าวทำให้ภาวะการเจริญพันธุ์ และอัตราการเกิดมีแนวโน้มลดลง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากรคือ ประชากรที่อยู่ในวัยสูงอายุมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น (ชมพูนุท พรหมภักดี, 2556, น. ก) องค์การสหประชาชาติเสนอว่า ผู้สูงอายุ (Older person) หมายถึง ประชากรทั้งชายและหญิงที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป สำหรับในการนำเสนอสถิติ ข้อมูล และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุนั้น ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่ใช้อายุ 65 ปีขึ้นไปเป็นเกณฑ์ในการเรียก ผู้สูงอายุ โดยได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุไว้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) สังคมผู้สูงอายุ (Aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด 2) สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และ 3) สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super aged society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด สำหรับประเทศไทย กำหนดนิยาม “ผู้สูงอายุ” ไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 ผู้สูงอายุหมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546, น. 1)

ปัจจุบันมีผู้สูงอายุหันมาใช้สารสนเทศ เพื่อการสื่อสารและรับข้อมูลเรื่องสุขภาพเป็นจำนวนมาก อีกทั้งการสื่อสารและส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ ในปัจจุบันก็เป็นไปด้วยความรวดเร็ว จนในบางครั้งนั้นอาจทำให้เกิดการส่งต่อสารที่เป็นเท็จหรือไม่ได้ผ่านการคัดกรองอย่างมีประสิทธิภาพมากนัก จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลต่อสุขภาพตามมาได้ ทางผู้ศึกษาจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ผู้สูงอายุสามารถรับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่รับสารที่เป็นเท็จที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพในอนาคตได้

ความมุ่งหมายการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
2. เพื่อประเมินการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ความสำคัญการวิจัย

1. ผลวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงการใช้สารสนเทศเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อเป็นประโยชน์ในด้านสุขภาพของผู้สูงอายุและการนำผลวิจัยไปใช้ต่อไปในอนาคต
2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทาง หรือพัฒนารูปแบบการรู้สุขภาพ และสามารถนำไปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ใช้ในการดูแลผู้สูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้สูงอายุจำนวน 10 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป
2. ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการหาข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การรู้สารสนเทศสุขภาพ หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุในการเข้าถึงรู้ถึง ความต้องการสารสนเทศสุขภาพและระบุแหล่งสารสนเทศสุขภาพรวมทั้งการประเมินคุณค่าของ สารสนเทศสุขภาพที่ค้นหาได้ และใช้สารสนเทศสุขภาพเพื่อการตัดสินใจที่ดีเกี่ยวกับสุขภาพ โดย แบ่งออกเป็น 3 ด้านคือ

1.1 การเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพหมายถึงความสามารถในการระบุและแสดงความ ต้องการสารสนเทศสุขภาพของตนได้ชัดเจน และสามารถระบุประเภทและรูปแบบของแหล่ง สารสนเทศเลือกวิธีการศึกษาหรือระบบการค้นคืนสารสนเทศได้เหมาะสมกับสารสนเทศสุขภาพที่ ต้องการการกำหนดกลยุทธ์การค้นคืนสารสนเทศและดำเนินการค้นคืนสารสนเทศโดยใช้วิธีการ ต่าง ๆ ได้

1.2 การประเมินสารสนเทศสุขภาพ หมายถึง ความสามารถในการใช้สารสนเทศ สุขภาพอย่างมีวิจญาณ และสามารถตรวจสอบความเที่ยงตรง และความถูกต้องของ สารสนเทศสุขภาพได้

1.3 การใช้สารสนเทศสุขภาพ หมายถึง ความสามารถใช้สารสนเทศสุขภาพอย่างมี ประสิทธิภาพเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ประกอบกับการตัดสินใจในเรื่องสุขภาพที่ดีได้ และ สามารถใช้สารสนเทศสุขภาพอย่างมีจริยธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย

2. ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้สูงอายุที่มีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป
3. พฤติกรรมสารสนเทศสุขภาพ หมายถึง เป็นกลยุทธ์ในการเผชิญและแก้ไขปัญหาของแต่ละบุคคล เมื่อเผชิญปัญหาด้านสุขภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งขอนำเสนอตามหัวข้อ ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมสารสนเทศ
2. พฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ
 - 2.1 ความหมายของพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ
 - 2.2 ลักษณะและพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
 - 2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ
3. สารสนเทศด้านสุขภาพ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

พฤติกรรมสารสนเทศ

แนวความคิดและความหมายของพฤติกรรมสารสนเทศ

"ความต้องการสารสนเทศของแต่ละบุคคลนำไปสู่พฤติกรรมที่แตกต่างกัน" แนวคิดเรื่องพฤติกรรมสารสนเทศ (Information behavior) ศึกษามาตั้งแต่ ค.ศ. 1948 เมื่อมีการนำเสนอผล การศึกษาพฤติกรรมของนักวิทยาศาสตร์และนักเทคโนโลยีในการแสวงหาและใช้สารสนเทศจาก มุมมองของสถาบันบริการสารสนเทศและผู้ให้บริการสารสนเทศ แม้ว่าในการระยะแรก อาจะยังไม่มีการใช้ศัพท์คำนี้ แต่นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มของความสนใจ โดยเริ่มจากการศึกษาความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้ (Information need) แหล่งของสารสนเทศ (Information source) การใช้สารสนเทศ (Information use) ลักษณะและพฤติกรรมของผู้ใช้ เช่น พฤติกรรมในการแสวงหาสารสนเทศ (Information behavior) และพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศ (Information search behavior) ถ้าสามารถศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศของมนุษย์ได้ ก็จะสามารถตอบสนองข้อมูล ข่าวสาร และสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ จึงเกิดการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมสารสนเทศ ปัจจุบันก็ยังศึกษาอยู่ เพราะพฤติกรรมสารสนเทศของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับบริบทและสภาพแวดล้อมด้วย รวมความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น (วชิร ยิ่งยีน, 2559)

โดยในระยะแรก มุ่งเน้นผู้ใช้เฉพาะกลุ่ม เช่น นักวิทยาศาสตร์ นักเคมี เพื่อหาแนวทางในการจัดบริการด้านต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ใช้มากที่สุด ในระยะหลัง มีการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพอย่างแพร่หลายขึ้น และนำแนวคิดและทฤษฎีของศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นกรอบแนวคิด (Wilson, 2000) มีผู้ให้นิยามความหมายของพฤติกรรมสารสนเทศหลากหลาย ดังนี้

มาซิโอนินิ (Marchionini, 1995) พฤติกรรมสารสนเทศ หมายถึง กระบวนการที่มนุษย์มีความตั้งใจในการแสวงหาข้อมูลเพื่อเพิ่มเติมและเปลี่ยนแปลงความรู้ของตนเอง

เพ็ตตีกรูว์และคณะ (Pettigrew, 2001) พฤติกรรมสารสนเทศ หมายถึง การศึกษาถึงวิธีการที่คนเราสนองความต้องการ แสวงหา ให้และใช้ข้อมูลในบริบทที่แตกต่างกัน รวมทั้งในการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน

เบสท์และคณะ (Bates and J. Marcia, 2010) พฤติกรรมสารสนเทศ หมายถึง คำที่ใช้อธิบายหลากหลายวิธีในการที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการที่มนุษย์แสวงหาและใช้ประโยชน์จากข้อมูล

Ruchareka Wittayawuttikul (2001) พฤติกรรมสารสนเทศ หมายถึง ศึกษาเพื่อทำความเข้าใจวิธีการต่าง ๆ ที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสารสนเทศ “understanding of how people interact with information” โดยเฉพาะการสร้าง การแสวงหา และการใช้สารสนเทศ

จากความหมาย พฤติกรรมสารสนเทศแสดงให้เห็นถึงมุมมองและความเข้าใจที่หลากหลาย แต่คล้ายคลึงกัน จึงเป็นคำที่มีความหมายกว้าง โดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมสารสนเทศ (Information behavior) หมายถึง พฤติกรรมทั้งหมดของบุคคลหนึ่ง ซึ่งเชื่อมโยงบุคคลผู้นั้นให้เข้าถึงแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ โดยใช้ช่องทางในการเผยแพร่จากสื่อต่าง ๆ เช่น การดูรายการสารคดีทางโทรทัศน์ ทั้งที่ไม่มีเจตนาจะรับสารสนเทศจากรายการนั้น และการได้มาซึ่งสารสนเทศที่ต้องการ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ และ พฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศ

กล่าวคือ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ (Information seeking behavior) หมายถึง วิธีการกิจกรรมหรือปฏิสัมพันธ์ที่บุคคล กระทำเพื่อแสวงหาสารสนเทศในการตอบสนองความต้องการอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการบางประการของผู้แสวงหา ความต้องการนี้จะแสดงออกและนำไปสู่พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ เพื่อช่วยแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ และยุติเมื่อบุคคลนั้นไม่ต้องการสารสนเทศอีกทั้งมีพื้นฐานจากความต้องการสารสนเทศที่ซับซ้อนในระดับต่าง ๆ รวมทั้งลักษณะส่วนตัวของผู้ใช้เองด้วย เช่น ผู้ใช้บางคนชอบแสวงหาสารสนเทศด้วยตนเอง ขณะที่ผู้ใช้อีกจำนวนหนึ่งนิยมใช้การสอบถามจากเพื่อน (Chen & Hemon, 1982)

พฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศ (Information search behavior) หมายถึง พฤติกรรมย่อยที่ผู้ค้นหาสารสนเทศมี ปฏิสัมพันธ์กับระบบสารสนเทศ การใช้ความคิดสติปัญญา ความรู้ในการสืบค้นสารสนเทศ การใช้อุปกรณ์ การใช้ตรรกะ บูลีน และการตัดสินใจเลือกสารสนเทศ จากนิยามความหมายข้างต้นมีความสัมพันธ์กัน พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศและพฤติกรรมการค้นหาสารสนเทศเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมสารสนเทศ

โดยสรุปได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาทั้งหมดในการตอบสนอง ความต้องการข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน การปฏิบัติงาน ความบันเทิง การเรียนการสอน ล้วนเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า “พฤติกรรมสารสนเทศของมนุษย์” (วชิร ยิ่งยืน, 2559)

พฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ

ความหมายของพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ

พฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ หมายถึง พฤติกรรมทั้งหมดทั้งมวลของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรสารสนเทศทางด้านสุขภาพ ซึ่งครอบคลุมพฤติกรรมหรือกิจกรรม คือ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ และพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ รวมถึงการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นโดยอาจจะอยู่ในรูปการสื่อสารแบบเผชิญหน้าและการได้รับสารสนเทศจากสื่อต่าง ๆ โดยพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพเกิดจากการปฏิบัติตน ซึ่งถ้ามีพฤติกรรม การปฏิบัติตน การรับรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมก็สามารถป้องกัน หรือหาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับการป้องกันโรคของตนเองได้ด้วยการมีพฤติกรรมที่ถูกต้องในการแสวงหาสารสนเทศทางด้านสุขภาพ และการนำสารสนเทศที่ได้มาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน (Wilson, 2000)

ลักษณะและพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ (Older person) คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่60 ปีขึ้นไป ทั้งเพศหญิง และเพศชาย ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีความแตกต่างจากอายุนั้น เป็นอายุบั้นปลายของชีวิต ดังนั้นปัญหาของผู้สูงอายุในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านสาธารณสุข ด้านสุขภาพ และด้านสังคม จึงแตกต่างจากอายุในช่วงวัยอื่น โดยพจนานุกรม ให้ความสำคัญของคำว่า คนแก่ คือ วัยชรา หรือ อยู่ในอายุมากขึ้น และ ให้ความหมายของคำว่า ชรา คือ แก่ด้วยอายุหมดสภาพ อีกทั้งยังมีการเรียกคนแก่ว่า ราษฎรอาวุโสซึ่งเป็นช่วงปัจฉิมวัย หรือวัยที่ปลดเกษียณจากการทำงาน โดยยึดตามเกณฑ์ปฏิทินที่องค์การระหว่างประเทศตกลงกัน จึงเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกายสุขภาพไปในทางเสื่อมถอย และยังต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงทางด้าน จิตใจและสังคม ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุประสบกับปัญหาในการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการช่วยเหลือดูแลทั้งจากครอบครัว บุตรหลาน รวมทั้งหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (United nations, 1991) ปัญหาที่ผู้สูงอายุมักประสบมาก ได้แก่ ปัญหาสุขภาพอนามัย เนื่องจากความเสื่อมโทรมของระบบต่าง ๆ ของร่างกายทำให้สุขภาพไม่แข็งแรง เจ็บป่วยเป็นโรคต่างได้ง่าย (สำนักงานส่งเสริมสุขภาพกรมอนามัย , 2544)

สำหรับพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพนั้น ทำให้เห็นขั้นตอนของกิจกรรมต่าง ๆ ในการแสวงหาสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ และการแลกเปลี่ยนสารสนเทศ ช่วยให้ทราบถึงวิธีที่ผู้สูงอายุต้องการสารสนเทศ แสวงหาสารสนเทศ การจัดการและการใช้สารสนเทศในบริบทที่แตกต่างกัน (Savolainen, 2007) ซึ่งความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุอาจจะขึ้นอยู่กับบริบทหรือ สถานการณ์ที่กำลังเผชิญในขณะนั้น โดยเป็นพฤติกรรมซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผู้สูงอายุมีปัญหาที่ต้องแก้ไขหรือมีคำถามที่ต้องการคำตอบ แต่พบว่า

สารสนเทศหรือความรู้ที่ตนมีอยู่นั้นไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหาหรือตอบคำถามทางด้านสุขภาพ หรือการป้องกันโรคตามสภาพบริบทพื้นที่ของตนเองได้ (Cheunwattana, 2002)

ความรู้และความเข้าใจทางสุขภาพ เป็นแนวคิดหนึ่งในการสร้างเสริมสุขภาพ บุคคลที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพในระดับที่เหมาะสมจะมีความสามารถในการดูแลสุขภาพตนเอง มีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ทางสุขภาพ ทำให้เกิดสุขภาพดี และลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ เพราะจะสามารถตัดสินใจจากข้อมูลที่ได้รับ และเข้าใจจนนำไปใช้ได้ ความรอบรู้ด้านสุขภาพจึงเป็นประเด็นที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ (Chang, 2017) พฤติกรรมการเรียนรู้สารสนเทศของประชาชนในยุคนี้เกิดเปลี่ยนแปลงเนื่องจากช่องทางการเรียนรู้หรือการรับข้อมูลข่าวสารที่ง่ายและรวดเร็ว แต่อาจไม่ถูกต้องทั้งหมด ทำให้เสี่ยงต่อการเชื่อและนำไปสู่การพฤติกรรมด้านสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง (Nammontri, 2018) ทักษะต่าง ๆ ทางการเรียนรู้ทางสังคมซึ่งเป็น ตัวกำหนดแรงจูงใจและความสามารถของปัจเจกบุคคลในการที่จะเข้าถึง เข้าใจและใช้ข้อมูลในวิธีการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและบำรุงรักษาสุขภาพ ของตนเองให้ดีอยู่เสมอ แบ่งองค์ประกอบของความรอบรู้ด้านสุขภาพ ออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

- 1) ทักษะการเข้าถึงข้อมูล สุขภาพและบริการสุขภาพ (Access)
- 2) ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive)
- 3) ทักษะการสื่อสาร ข้อมูลสุขภาพ (Communication Skill)
- 4) ทักษะการตัดสินใจ (Decision Skill)
- 5) ทักษะการจัดการตนเอง (Self-Management Skill)
- 6) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy skill)

ความรู้ด้านสุขภาพสามารถสะท้อนและอธิบายความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางด้านสุขภาพ อีกทั้งเป็นทักษะหรือความสามารถในการค้นหา ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ประเมิน และใช้ข้อมูลทางสุขภาพในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเพื่อส่งเสริมและรักษาสุขภาพที่ดีตลอดชีวิต (Nutbeam, 2000)

การมีพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพที่ถูกต้องและเหมาะสม จะช่วยสร้างเสริมสุขภาพ โดยพัฒนาและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในเรื่องการดูแลตนเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ การจัดการอารมณ์ ถ้าพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพต่ำจะส่งผลต่ออัตราการไข้และการรับรู้สารสนเทศในเรื่องการป้องกันโรค การดูแลสุขภาพ รวมถึงการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ ซึ่งในระยะยาวจะส่งผลต่อสุขภาพโดยรวม และก่อให้เกิดการเพิ่มจำนวนผู้ป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้ภาครัฐและสถานบริการทางการแพทย์มีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพิ่มสูงขึ้นตามมา (WHO, 2009)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ

หมายถึง องค์ประกอบที่เป็นเหตุ หรือ สนับสนุนความสัมพันธ์เชิงบวกต่อพฤติกรรมสารสนเทศทางด้านสุขภาพ

1. ปัจจัยด้านการศึกษา

ความรู้ระดับต่าง ๆ ระดับวิชาชีพ ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก ระดับการศึกษามีผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศ ผู้ใช้มีระดับการศึกษาสูงอาจต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพที่เจาะลึกเฉพาะด้าน อาจต้องการสารสนเทศเพิ่มเติมจากแหล่งสารสนเทศภาษาต่างประเทศ เช่น ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงอาจมีระบบความคิด การกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพได้ดีกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาน้อยลงมา ทำให้มีพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพแตกต่างกัน

2. ปัจจัยด้านทางสังคม

เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของมนุษย์ โดยที่พฤติกรรมของคนคนหนึ่งที่ต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ทำให้เกิดการถ่ายทอด การเรียนรู้ทางสังคม เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการอยู่ร่วมกัน กระบวนการของกลุ่ม กระบวนการทางสังคม และสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม จึงมีส่วนสำคัญในการกำหนดลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามสภาพของสังคม ทำให้พฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพมีความแตกต่างกันออกไป

3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมถือปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพ ถ้าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีย่อมเอื้อต่อการใช้ชีวิตให้มีสุขภาพดีแก่ผู้อยู่อาศัย ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน และความสนใจส่วนตัว เช่น ผู้ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี มีฐานะที่ดี อาจจะได้รับสารสนเทศและข่าวสารที่น่าเชื่อถือและถูกต้องได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างแย่ ทำให้มีพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพแตกต่างกัน

4. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา

ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการรับรู้และตีความสิ่งเร้าก่อนที่ร่างกายจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย แรงจูงใจ และ การเรียนรู้ ส่งผลต่อการพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกและสิ่งเร้าภายใน ซึ่งส่งผลถึงพฤติกรรมที่แสดงออกแตกต่างกันไปของแต่ละบุคคล

สารสนเทศด้านสุขภาพ

สารสนเทศด้านสุขภาพ หมายถึง ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารสนเทศหรือเทคโนโลยีในเรื่องสุขภาพ ซึ่งในปัจจุบันนั้นเราได้ก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัล ทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเพิ่มมากขึ้นรวมไปถึงในเรื่องสุขภาพ โดยมีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศด้านสุขภาพจวบจนปัจจุบัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในสถานการณ์บริการสาธารณสุข อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรทางการแพทย์ และบุคคลประชาชนทั่วไป ให้สามารถเข้าถึงบริการสารสนเทศด้านสุขภาพได้มีประสิทธิภาพมากที่สุด นอกจากนี้ยังครอบคลุมไปถึงความปลอดภัยของผู้ใช้บริการข้อมูลอีกด้วย

กระบวนการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุขได้ขับเคลื่อนมาระยะหนึ่งแล้ว แม้ปัจจุบันจะยังไม่เห็นผลเป็นรูปร่างที่ชัดเจน แต่ก็ได้ปูรากฐานและกำหนดยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนว่าระบบสุขภาพของประเทศไทยในอนาคตจะมุ่งไปในทิศทางใด หนึ่งในประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้คือการยกเครื่องระบบสารสนเทศด้านสุขภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับความท้าทายใหม่ๆ ในอนาคต กรรมการปฏิรูปประเทศด้านสาธารณสุข ได้ขยายความถึงเรื่องดังกล่าวว่า โดยหลักการแล้ว เป้าหมายการปฏิรูปก็เพื่อวางระบบสารสนเทศด้านสุขภาพเพื่อสนับสนุนทำให้ประชาชน สังคม ประเทศ มีความรู้และปัญญาในการจัดการปัญหาสุขภาพ ฟังดูอาจจะฟังดูกว้างๆ ซึ่งหากพูดให้ละเอียดขึ้นอีกคืออยากเห็นการจัดการระบบข้อมูลเพื่อช่วยแก้ปัญหาระบบบริการ ทั้งการทำข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ ลดเวลา ลดภาระให้บุคลากร (Hfocus, 2019)

โดยสรุปคือ ในสังคมปัจจุบันนอกจากที่ได้ก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลแล้วนั้น ประเทศไทยก็กำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอีกด้วย ซึ่งสารสนเทศด้านสุขภาพนั้น เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ผู้สูงอายุหลายๆท่านได้ให้ความสนใจ ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงสารสนเทศด้านสุขภาพได้อย่างง่ายดายแล้วนั้น การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและมีวิจารณญาณในการเชื่อถือข้อมูลสารสนเทศก็เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง สารสนเทศเพื่อสุขภาพจึงไม่ได้เป็นเพียงการพัฒนาต่อระบบบริการสาธารณสุขและบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้น สารสนเทศด้านสุขภาพยังสามารถช่วยพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลที่เป็นประชาชนทั่วไปอีกด้วย

โดยการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพนั้นเกี่ยวข้องถึงการประเมินสารสนเทศ ซึ่งคือการประเมินถึงความสามารถในการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ว่าสามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ และมีประสิทธิภาพหรือไม่ สามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือ และข้อเท็จจริงของข้อมูลได้จริงหรือไม่ เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ว่าสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศสุขภาพได้อย่างเท่าทันสื่อสารสนเทศหรือไม่ ประเมินถึงความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุว่าสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ตรงความต้องการหรือไม่ สามารถระบุประเภทและรูปแบบแหล่งที่มาของสารสนเทศได้อย่างชัดเจน โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้นำหลักการประเมินนี้ไปใช้ประเมินถึงหลักความน่าเชื่อถือของข้อมูลสารสนเทศสุขภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุต้องการข้อมูลสารสนเทศสุขภาพเพื่อนำไปปฏิบัติใช้จริงใน

ชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการแพทย์ข่าวสารสุขภาพ หากความรู้เพิ่มเติมเรื่องการป้องกันโรคภัย ข้อมูลเรื่องการดูแลสุขภาพและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของตัวผู้สูงอายุและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

โดยการประเมินสารสนเทศสุขภาพ ทางผู้วิจัยได้ทำการประเมินจากการทำบทสัมภาษณ์ของผู้สูงอายุ และแบบทดสอบการรู้สารสนเทศของผู้สูงอายุ โดยทำการประเมินจากองค์ประกอบหลายด้าน เช่น การเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพ การคัดกรองสารสนเทศสุขภาพ การมีวิจารณ์ญาณในการประเมินแหล่งที่มา เนื้อหา ความน่าเชื่อถือของสารสนเทศสุขภาพ ทำการประเมินจากผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 10-15 คน ผ่านบทสัมภาษณ์และแบบทดสอบ 30 ข้อ เพื่อทราบผลโดยคร่าว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในต่างประเทศ

ลูปิง ฝู และคนอื่นๆ (Luping Fu, Yu Xie, 2021) ศึกษาผลกระทบของการใช้โซเชียลมีเดียต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้สูงอายุ 60 ทั่วไปในประเทศจีน แบบสำรวจวิจัยนี้ที่ 28 มณฑลจากจำนวน 125 มณฑลในจีน รวม 12,582 คน งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาว่าการใช้อินเทอร์เน็ตมีผลต่อสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุหรือไม่ มีผลไปในทิศทางเช่นไร และอิทธิพลต่อสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตใจต่างกันมากหรือไม่ ในการศึกษาครั้งนี้ ข้อมูลจากการสำรวจจะถูกนำมาวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้โซเชียลมีเดียที่มีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ผลจากการวิจัยพบว่า 1) ระบุโซเชียลมีเดียมีผลในเชิงบวกในการใช้สื่อสังคมออนไลน์กับสุขภาพของผู้สูงอายุ 2) โดยที่ระดับของสุขภาพจิตนั้นมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าสุขภาพกาย 3) ช่วยส่งเสริมพัฒนาการในด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

คัตติลลิ (2015) ศึกษาการรู้สารสนเทศสุขภาพ ข้อบกพร่องด้านสุขภาพและแหล่งสารสนเทศสุขภาพของผู้สูงอายุ การศึกษาพบว่าผู้สูงอายุที่มีการรู้สารสนเทศสุขภาพต่ำกว่ามีแนวโน้มที่จะมีรายได้ลดลง และการศึกษาจัดอันดับสุขภาพของพวกเขาเป็นคนยากจน หรือมีปัญหาด้านการมองเห็นหรือการได้ยินและต้องการความช่วยเหลือ ด้านการแสวงหาสารสนเทศสุขภาพผู้สูงอายุที่มีความรู้น้อยใช้แหล่งสารสนเทศน้อยลง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสารอินเทอร์เน็ต หนังสือ วิทยู โทรทัศน์ ครอบครัว เพื่อน เพื่อนร่วมงาน และแพทย์ สำหรับแหล่งสารสนเทศสุขภาพ แพทย์ ผู้ให้บริการด้านการดูแลสุขภาพเป็นแหล่งที่ใช้มากที่สุดของผู้สูงอายุตัวแปรหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศสุขภาพที่ต่ำกว่านั้นเชื่อมโยงกับความไม่เสมอภาคด้านสุขภาพด้วย เช่น รายได้ การศึกษา และความพิการ

ปาร์กเกอร์ (Parker, 2016) ศึกษาการรู้สารสนเทศสุขภาพและการใช้ยาของผู้สูงอายุในละตินอเมริกา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 156 คน โดยใช้เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าสารสนเทศสุขภาพของผู้สูงอายุละตินอเมริการ้อยละ 44 มีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านที่ต่ำเนื่องจากขาดการรับรู้ ความรู้

ความเข้าใจ ทั้งนี้การระบุการรับประทานยาอย่างสม่ำเสมอขึ้นอยู่กับคำตอบที่ถูกต้องจากคำถามเรื่องการรู้สารสนเทศสุขภาพซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างความร่วมมือในการใช้ยากับการรู้สารสนเทศสุขภาพ และการลดการใช้การค้นพบเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างการรับประทานยาอย่างสม่ำเสมอและระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุละตินอเมริกาไม่มีปัญหาการในการใช้ยา ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมที่มีการรู้สารสนเทศสุขภาพที่ดีแตกต่างกับผู้ที่ไม่มีการรู้สารสนเทศสุขภาพ

งานวิจัยในประเทศ

ก้องกิตากร บุญช่วย และคณะ (2563) ศึกษาการแสวงหาและการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนแออัด จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในชุมชนแออัด เขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีชุมชนแออัดทั้งสิ้น 32 ชุมชน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า 1) ความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่มีความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ที่มักเกิดกับผู้สูงอายุ เช่น โรคหัวใจ โรคกระดูก โรคความดันโลหิต โรคมะเร็ง โรคไต โรคข้อเสื่อม โรคอัลไซเมอร์ โรคเบาหวาน มากที่สุด 2) วัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อสุขภาพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาสารสนเทศเพื่อการป้องกันโรค มากที่สุด 3) ผู้สูงอายุมีการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพจากแหล่งสารสนเทศบุคคล แหล่งสารสนเทศสถาบัน แหล่งสารสนเทศสื่อสารมวลชน และแหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต คือ แพทย์/พยาบาล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต มากที่สุด ตามลำดับ 4) ผู้สูงอายุมีวิธีการเข้าถึงสารสนเทศด้านสุขภาพจากแหล่งสารสนเทศบุคคลแหล่งสารสนเทศสถาบัน แหล่งสารสนเทศสื่อสารมวลชน และแหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ตทั้งด้วยตนเองและให้ผู้อื่นค้นหาให้มากที่สุด 5) ผู้สูงอายุใช้ประโยชน์จากสารสนเทศด้านสุขภาพที่ได้รับมาเพื่อการป้องกันโรคของตนเองโดยใช้สารสนเทศในรูปแบบคำพูด คำบอกเล่า มากที่สุด 6) ผู้สูงอายุมีปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาและการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ ด้านแหล่งสารสนเทศ ด้านการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ ด้านสารสนเทศ (สารสนเทศที่เป็นสื่อ สิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์) และด้านตัวผู้ใช้สารสนเทศ คือ ไม่สามารถไปหาแหล่งสารสนเทศด้วยตนเอง และสายตาไม่ดี

ชลธิชา ดินขุนทด (2559) ศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศเพื่อการดูแลสุขภาพและปัญหาอุปสรรคในการแสวงหาและการใช้สารสนเทศของผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดนครราชสีมา 32 อำเภอ จำนวน 400 คน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือน มีนาคม 2558 ได้กลับคืน 399 ชุด (ร้อยละ 99.75) วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่า S.D ผลการวิจัย พฤติกรรมสารสนเทศเพื่อการดูแลสุขภาพ 1) ด้านความต้องการสารสนเทศสุขภาพ พบว่า เมื่ออยู่ในสภาพที่ร่างกายเป็นปกติ ผู้สูงอายุต้องการสารสนเทศด้านการรักษาพยาบาล และด้านการป้องกันโรค ในกรณีที่เจ็บป่วย ผู้สูงอายุต้องการสารสนเทศด้านการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการรักษาพยาบาล 2) การแสวงหาสารสนเทศสุขภาพ พบว่า แหล่งสารสนเทศบุคคลที่ผู้สูงอายุใช้มากที่สุด คนในครอบครัว ($x = 3.99$) และญาติ / เพื่อนบ้าน ($x = 3.88$) แหล่งสารสนเทศ

สื่อมวลชนที่ผู้สูงอายุใช้มาก ได้แก่ โทรทัศน์ ($x = 4.19$) ส่วนแหล่งสารสนเทศสถาบัน เช่น ห้องสมุด และแหล่งสารสนเทศอินเทอร์เน็ต ผู้สูงอายุใช้น้อย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ดำเนินการแสวงหาสารสนเทศด้วยตนเองและให้ผู้อื่นช่วย (ร้อยละ 3.4) รูปแบบสารสนเทศที่แสวงหา พบว่า ส่วนใหญ่แสวงหาหนังสือในระดับมาก ($x = 3.69$) 3) การใช้สารสนเทศ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้สารสนเทศที่แสวงหาเอง โดยเป็นการใช้สารสนเทศเพื่อการรักษาพยาบาลและเพื่อดูแลและส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งประเภทของสารสนเทศที่ผู้สูงอายุใช้ส่วนใหญ่ใช้ใน ระดับมาก เป็นคำพูดหรือคำบอกเล่า ($x = 3.91$) และปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาและใช้สารสนเทศ พบว่า ปัญหาที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ไม่รู้แหล่งที่จะค้นหาข้อมูลที่ต้องการ ($x = 3.64$) แหล่งสารสนเทศที่ต้องการอยู่ไกล ($x = 3.53$) และไม่รู้วิธีการใช้อินเทอร์เน็ต ($x = 3.70$)

ต้นสนีย์ วงศ์ชนะ (2565) ศึกษาพฤติกรรมการสุขภาพของผู้สูงอายุ และเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้สูงอายุตั้งแต่อายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 104 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และตรวจสอบความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบ Kruskal-Wallis Test, Mann-Whitney U ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่าง เป็นเพศหญิงร้อยละ 60.58 มีพฤติกรรมการสุขภาพด้านออกกำลังกายและด้านการแสวงหาการรักษา อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50±0.36 และ 2.40±0.22 ตามลำดับ พฤติกรรมสุขภาพที่อยู่ในระดับปานกลางคือในด้านการใช้ยา ด้านการรับประทานอาหาร และด้านการผ่อนคลายความเครียด และจากการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการสุขภาพของผู้สูงอายุพบว่า เพศ อายุ และรายได้ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมการสุขภาพของผู้สูงอายุไม่แตกต่างกัน สถานภาพและการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมการสุขภาพของผู้สูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p < 0.05$)

ปัทมาพร เย็นบำรุง (2562) ศึกษาพฤติกรรมการสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 48 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุต้องการสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เกี่ยวกับสุขภาพ โดยเป็นสารสนเทศ ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ ปัจจัยที่ทำให้เกิดความ ต้องการสารสนเทศ คือ ตัวผู้สูงอายุเองและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ 2) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวิธีการแสวงหาสารสนเทศโดยได้รับ คำแนะนำจากผู้ให้บริการสารสนเทศและบุคคลใกล้ชิด ซึ่งช่องทางการแสวงหาสารสนเทศ ได้แก่ สื่อมวลชน หน่วยงานบริการสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศออนไลน์ โดยปัญหาส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุ ในการแสวงหาสารสนเทศ คือ การอ่านและการฟัง 3) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศเพื่อตอบสนองความ

ต้องการส่วนบุคคล เช่น เพื่อรับมือกับปัญหาสุขภาพของตนเองและคู่สมรส เพื่อการเรียนรู้ และเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

พรชิตา อุปลัมภ์ (2559) ศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในต่างประเทศ จากการวิเคราะห์งานวิจัย พบว่า 1) ความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุขึ้นอยู่กับบริบทหรือสถานการณ์ที่เผชิญขณะดำเนินการแสวงหาสารสนเทศ 2) แหล่งสารสนเทศด้านสุขภาพที่มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด คือ แหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคล 3) รูปแบบสารสนเทศด้านสุขภาพที่ผู้สูงอายุต้องการ คือ เสียง ข้อความ ภาพ และสื่อ มัลติมีเดีย 4) แรงจูงใจในการแสวงหาสารสนเทศมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปัญหาสุขภาพ การป้องกันและรักษาโรค และโภชนาการ 5) การใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ เช่น การดูแลตนเอง การป้องกันรักษาโรค โภชนาการ และ 6) ปัญหาและอุปสรรคในการแสวงหาสารสนเทศ เช่น ไม่ทราบแหล่งสารสนเทศ การรู้สารสนเทศ การศึกษา สภาพแวดล้อม และภาษา

วาสนา สิทธิกัน (2560) ศึกษาการประเมินพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลบ้านโฮ้ง อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม จำนวน 302 คน โดยสุ่มตัวอย่าง แบบชั้นภูมิ จากจำนวนประชากรทั้งหมด 1,869 คน คำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ การวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ใช้สถิติ Binary Logistic Regression ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีอายุเฉลี่ย 69 ปี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.2 มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพรวมด้านอาหาร ออกกำลังกายและอารมณ์ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 74.83 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดี ได้แก่ 1) ระดับความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ ผู้ที่มีระดับความรู้ปานกลาง (Adjusted OR 1.94, 95% CI 1.06 - 3.55) และผู้มีความรู้ระดับดี (Adjusted OR 5.43, 95% CI 1.15 - 25.53) มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ มากกว่าผู้มีความรู้ต่ำ 2) ผู้มีเครือข่ายทางสังคมระดับปานกลาง (Adjusted OR 1.23 95% CI 1.54 - 2.81) และผู้มีความรู้ระดับสูง (Adjusted OR 1.11, 95% CI 1.45 - 2.75) มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพดีมากกว่าผู้มีความรู้ระดับต่ำ 3) ผู้ที่มีอาชีพค้าขาย มีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ไม่ดีกว่าผู้ที่ไม่อาชีพ (Adjusted OR 0.13, 95% CI 0.03 - 0.60) สรุปผลได้ว่า การส่งเสริมสุขภาพ เครือข่ายทางสังคมและอาชีพ มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จึงควรมีการพัฒนาทักษะและให้ความรู้ในการส่งเสริมสุขภาพ จัดกิจกรรมหรือชมรมเพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและควรเน้นการส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่มีอาชีพค้าขาย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรในการศึกษา
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เป็นผู้สูงอายุผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน และเป็นผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการหาข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้คือแบบสัมภาษณ์และแบบประเมิน

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศสุขภาพและสังเคราะห์กรอบประเด็นสำคัญของการรู้สารสนเทศสุขภาพ รวมทั้งศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุกับการรู้สารสนเทศสุขภาพ

2. สร้างเครื่องมือวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทำแบบทดสอบซึ่งเป็นแบบให้เลือกตอบและระบุคำตอบเกี่ยวกับชื่อ เพศ รายได้ การศึกษาและอาชีพ รวมทั้งการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการหาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสุขภาพ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ เป็น 4 หัวข้อดังนี้

- 1) ด้านความต้องการ
- 2) ด้านการแสวงหา
- 3) ด้านการใช้

4) ด้านปัญหา

ตอนที่ 3 แบบประเมินแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น

- 1) ด้านการเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพ จำนวน 10 ข้อ
- 2) ด้าน การประเมินสารสนเทศสุขภาพ จำนวน 12 ข้อ
- 3) ด้านการใช้สารสนเทศสุขภาพ จำนวน 8 ข้อ

3. นำแบบทดสอบที่สร้างเรียบร้อยแล้วไปให้อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำถาม ตัวเลือก ความเหมาะสมของการใช้คำ สำนวนภาษา และความชัดเจนของคำถาม จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง (อ้างอิง ธีระวัฒน์ นิลละออ, 2564)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนตุลาคม ปีพ.ศ. 2565 โดยการสอบถามผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้เคียงกับผู้วิจัยหรือเป็นคนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันกับผู้วิจัย ได้มีการสอบถามและขอสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในการใช้สื่อสารสนเทศในการหาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และขอความยินยอมที่จะนำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบในการเก็บข้อมูล โดยนำประเด็นการรู้สารสนเทศสุขภาพในการตั้งคำถาม โดยเก็บข้อมูล 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนที่ 3 ผลการทำแบบประเมินการรู้สารสนเทศสุขภาพ ผู้วิจัยได้อธิบายในส่วนต่างๆก่อนที่จะเริ่มเก็บข้อมูล และคอยให้คำแนะนำหากกลุ่มตัวอย่างมีข้อสงสัย โดยทางกลุ่มผู้วิจัยสัมภาษณ์และนำแบบทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุจำนวน 10 คน และได้ข้อมูลทั้ง 3 ส่วนมาอย่างสมบูรณ์พร้อมกับการวิเคราะห์และสรุปผล

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเราได้รับคำตอบจากการสัมภาษณ์และแบบประเมินแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาและได้นำมาจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลภูมิหลังของผู้ให้คำตอบมาดูและวิเคราะห์
2. ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งหัวข้อสัมภาษณ์ไว้ก่อนแล้วทำให้คำตอบที่ถูกนำมาจากการสัมภาษณ์ได้ถูกแบ่งออกเป็น 4 ประเภท 1.ด้านความต้องการ 2.ด้านการแสวงหา 3.ด้านการใช้ 4.ด้านปัญหา และได้นำมาวิเคราะห์แยกกันเป็นด้านๆ

3. ใช้การหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพ โดยข้อที่ ตอบ ถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ ให้ 0 คะแนน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคะแนน ของกลุ่ม ตัวอย่างมาคำนวณหาระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพจากผลคะแนนทั้งหมดในแต่ละด้าน คิดเป็นค่าร้อยละ ของการรู้สารสนเทศสุขภาพ และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่ง มี 4 ระดับ ดังนี้

คะแนน	การแปลความหมาย
หมายคะแนนเท่ากับ หรือมากกว่าร้อยละ 80 (≥ 80 % ของคะแนนเต็ม)	มีระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพสูงมาก
คะแนนเท่ากับ หรือมากกว่าร้อยละ 70 – 79 ($\geq 70 - < 80$ % ของคะแนนเต็ม)	มีระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพสูง
คะแนนเท่ากับ หรือมากกว่าร้อยละ 60 – 69 ($\geq 60 - < 70$ % ของคะแนนเต็ม)	มีระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพปานกลาง
คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60 (< 60 % ของคะแนนเต็ม)	มีระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพต่ำ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ ความต้องการ การแสวงหา และปัญหาด้านสารสนเทศสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยงานวิจัยฉบับนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้สูงอายุ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน แบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
3. ผลการทำแบบประเมินการรู้สารสนเทศสุขภาพ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้สูงอายุที่ได้ไปทำการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีการศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพที่อาชีพที่หลากหลาย เช่น ค้าขาย ทนายความ แม่บ้าน ช่างราชการบ้านานาญ ที่ปรึกษา แม่บ้าน อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรีและกรุงเทพมหานครฯ มีสถานภาพสมรสและหย่าร้าง ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวเป็นความดัน ข้อเข่าเสื่อม โขเขี่ยลมี่เดียวที่ใช้ Facebook Line TikTok Youtube มีความถนัดในการใช้สารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์

2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แสดงถึงพฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ดังนี้

2.1 ด้านความต้องการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการสารสนเทศที่เป็นสื่อวิดีโอและรูปภาพ โดยผู้สูงอายุหลาย ๆ ท่าน มีอายุค่อนข้างมาก และมีผู้สูงอายุบางท่านมีปัญหาทางการอ่านเนื่องจากอายุที่มากขึ้น จึงไม่สามารถอ่านบทความหรือสื่อสารสนเทศที่ต้องการได้ จึงต้องการสื่อสารสนเทศที่เป็นสื่อวิดีโอ เพื่อความเข้าใจง่าย เห็นภาพตัวอย่าง โดยไม่จำเป็นต้องอ่านเองและสามารถดูสื่อวิดีโอเมื่อใดก็ได้ตามที่ต้องการ แต่ก็มีผู้สูงอายุบางท่านที่ต้องการสื่อสารสนเทศที่เป็นสื่อรูปภาพเพราะการที่มีรูปภาพทำให้สามารถเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น สื่อที่เป็นบทความ โดยผู้ที่ต้องการสื่อที่เป็นบทความ มีความต้องการบทความมาเป็นสื่อที่ช่วยในประกอบการตัดสินใจ หรือนำบทความมาอ่านเสริมจากสื่อหลักที่ได้รับ อีกทั้งผู้ที่ต้องการสื่อทางโทรทัศน์เนื่องจากคิดว่าสื่อที่นำมาเสนอถูกคัดกรองมาเรียบร้อยแล้วและมีความถูกต้องมากที่สุดจึงมีความต้องการสื่อประเภทนี้ โดยความ

ต้องการใช้สารสนเทศในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการป้องกันโรค โดยส่วนมาก ผู้สูงอายุและผู้มีผู้สูงอายุในบ้านที่มีโรคประจำตัวอยู่แล้วหรือมีความเสี่ยงในโรคต่าง ๆ จึงต้องการทราบเรื่อง การป้องกันโรคของตนเองและคนในครอบครัว เพื่อนำไปปรับใช้และศึกษาไว้เพื่อเป็นความรู้ต่อตนเอง นอกจากนี้ยังมีการค้นหาสารสนเทศด้านสุขภาพในเรื่องการกินอาหารเพื่อสุขภาพเพื่อไปปรับใช้กับการกินในชีวิตประจำวันของตนเอง การรักษาโรคเนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์และคนรอบตัวของผู้ให้สัมภาษณ์มีอายุค่อนข้าง เยอะและมีโรคประจำตัวค่อนข้างมาก จึงมีความต้องการสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรักษาโรค การรักษาสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเพื่ออยากทราบว่า การออกกำลังกายแบบใดที่เหมาะสมกับอายุและร่างกายของ ตนเองและการดูแลสุขภาพ ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ต้องการใช้สารสนเทศที่เป็นวิดีโอจากที่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ก็มีเพจที่ติดตามประจำอยู่หลาย เพจใน Facebook แล้วตอนนี้ใน Facebook ก็มีคลิปสั้นค่อนข้างเยอะเลยมีทางเลือก หรือไม่ก็สื่อโทรทัศน์ เพราะ ทำงานอยู่บ้าน เลยมีเวลาดูทีวีอยู่บ้านเยอะ ต้องการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันโรคของตัวเองและคนรอบข้าง เพราะมีคนแก่ในบ้านเยอะ มีโรคประจำตัวหลายคน ได้มีโซเชียลเข้ามาช่วยหาข้อมูลที่ยากจะรู้ได้ หรือไม่ก็หาความรู้เพื่อ ไว้ในสิ่งที่อยากรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ” (นายอดิสรณ์ สุทธิเจริญศักดิ์)

“ต้องการสารสนเทศรูปแบบวิดีโอ เพราะดูง่าย ไม่ต้องอ่าน ทำงานไปดูไปไม่ต้องใช้ สมาร์ท แล้วก็ย้อนกลับมาดูใหม่ได้ตลอด อื่น ๆ มีใช้งานบ้างแต่น้อย แต่วิดีโอสะดวกกว่าอย่างอื่น วิดีโอในโทรศัพท์หรือ คอมพิวเตอร์ สะดวกกว่ามาก ส่วนใหญ่ต้องการใช้สารสนเทศเพื่อรักษาอาการของคนรอบข้าง คนรอบข้างมีโรค ประจำตัวเยอะ โดยเฉพาะแม่ที่อายุเยอะแล้ว (70 กว่า ๆ) โรคประจำตัวก็มีเยอะ เลยอยากหาข้อมูลมาช่วยดู อาการกับรักษาโรค จะได้คอยดูแล” (นายณัฐกฤต สุทธิเจริญศักดิ์)

“ต้องการสารสนเทศในรูปแบบวิดีโอ เพราะว่าเข้าใจง่าย มีเสียงประกอบและรูปภาพ รวมถึงมีคนมาอธิบายแบบสรุปให้ฟัง ทำให้ไม่ต้องอ่านข้อมูลเยอะ ๆ แล้วมาสรุปเอง เพราะต้องการใช้ด้านการรักษา สุขภาพและการป้องกันโรค” (นางสาวชนิษฐา พิพ่วนนอก)

“ต้องการสารสนเทศรูปแบบวิดีโอ เพื่อความเข้าใจง่ายเพราะการดูวิดีโอเป็นการฟังจาก คนที่เล่าถึงสุขภาพ ทำให้เข้าใจว่าการอ่านข่าว โดยมีความต้องการค้นหาข้อมูลด้านการรักษาสุขภาพและการป้องกัน โรค” (นางสงวน เม่นคง)

“สารสนเทศที่มาจากโทรทัศน์ เพราะชอบดูโทรทัศน์ เพราะว่าแค่เปิดโทรทัศน์ก็มีข่าวสาร ประจำวันให้ดู โดยที่ไม่ต้องค้นหาข่าวสารเอง อีกทั้งดูข่าวจากทางโทรทัศน์ก็ยังสามารถยืนยันก่อนออกข่าวแล้วว่า ข่าวที่นำมาเสนอมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด ส่วนใหญ่ค้นหาข่าวสารเกี่ยวกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของตัวเอง เพื่อให้ทราบว่าควรออกกำลังกายรูปแบบไหนถึงจะเข้ากับอายุ หรือเหมาะกับร่างกายของตัวเอง” (นายณพวุฒิ รุ่งเรืองเบญจพล)

“มีความต้องการข้อมูลประเภทรูปภาพ เพราะเมื่ออายุเยอะขึ้นทำให้มองเห็นและอ่านตัวหนังสืออย่างเดียวยาก และในรูปภาพส่วนใหญ่เป็นรูปที่สรุปข้อมูลมาให้สั้น ๆ แล้ว โดยส่วนใหญ่ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องการกินอาหารเพื่อสุขภาพ การดูแลตัวเองของผู้ป่วยเบาหวานเพราะตัวเองมีโรคเบาหวาน อยากมีสุขภาพที่ดีอยู่กับลูกหลาน” (นางราตรี สิริวิธ)

“มีความต้องการใช้วิดีโอและเสียง เพราะการดูวิดีโอเป็นวิธีที่ง่ายเพราะผู้ทำได้ทำเนื้อหาให้เราไว้พร้อมแล้ว การอ่านหนังสือเป็นเรื่องที่ยากเพราะเริ่มแก่แล้ว อยากได้ข้อมูลการดูแลสุขภาพในวัยสูงอายุ เพราะพออายุเยอะแล้วการดูแลตัวเองเป็นสิ่งจำเป็นและความรู้ทั่วไปในสมัยนี้เกี่ยวกับ โควิด19” (นางจรรยา อารีย์รัตนมาศ)

“ต้องการสารสนเทศด้านวิดีโอ และรูปภาพ เพราะเป็นสื่อที่ง่าย ดูง่าย ค้นหาข้อมูลเพราะอยากได้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลตัวเองกับเรื่องภูมิแพ้ เนื่องจากมีโรคประจำตัวของตนเองอยู่คือโรคภูมิแพ้” (นายถวัลย์ อารีย์รัตนมาศ)

“ต้องการทั้งวิดีโอและบทความ เนื่องจากการอ่านบทความทำให้ฉันได้อ่านข้อมูลที่ต้องการทั้งหมดเพื่อพิจารณาว่าถูกต้องหรือไม่ ส่วนการดูวิดีโอเพื่อทำให้ฉันสามารถเห็นภาพได้มากขึ้นเพราะว่ามีรูปมีเสียงต่าง ๆ ทำให้ดูได้ง่ายและเข้าใจได้ง่าย เพราะฉันชอบในการหาความรู้เกี่ยวกับข้อมูลสุขภาพต่าง ๆ เพื่อมีไว้ปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพราะว่าฉันค่อนข้างมีอายุเยอะมากแล้วการดูแลสุขภาพของตัวเองและป้องกันโรคร้ายต่างๆในอนาคตจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและส่งข้อมูลสุขภาพต่างๆให้ลูกหลานและเพื่อน ๆ” (นางฉันทนา ศรีเจริญ)

“ฉันชอบวิดีโอเพราะการอ่านบทความมันยากต่อสายตาคนแก่ ฉันจึงชอบการดูวิดีโอและฟังเสียงมากและยังได้เห็นรูปและอื่น ๆ อีกทำให้คนแก่เข้าใจอะไรได้ง่ายขึ้นมาก ๆ สำหรับผู้สูงอายุอย่างฉันแล้วการดูแลสุขภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะฉะนั้นในการหาข้อมูลไปเพื่อเพิ่มด้านความรู้ในการป้องกันโรคต่าง ๆ ทั้งตัวเองและครอบครัว” (นางอรพิน สุตสดีเขียว)

2.2 ด้านการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพได้ด้วยตนเอง ผ่านโทรศัพท์สมาร์ทโฟน Ipad และ โทรทัศน์ โดยแอปพลิเคชันที่ผู้สูงอายุนิยมใช้จะเป็น Youtube, Facebook, Line, Google และ Tiktok เนื่องจากเป็นแอปพลิเคชันที่ใช้งานได้ง่าย สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพกับคนอื่น ๆ ได้ โดยการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพส่วนใหญ่ที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจมักจะเป็นข้อมูลที่เป็นรูปภาพหรือวิดีโอ ที่มีผู้อื่นมาอธิบายให้ฟังแทนการอ่านด้วยตนเอง ผู้สูงอายุจะมีการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับโรคประจำตัวของตนเองหรือโรคประจำตัวของสมาชิกในบ้าน เพื่อแสวงหาวิธีการป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคนั้น ๆ รวมถึงการติดตามข่าวสารสถานการณ์โควิด 19 ในแต่ละวัน แต่ผู้สูงอายุบางคนก็ยังมีปัญหาในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพด้วยตนเองอยู่บ้าง เนื่องจากไม่ถนัดในการใช้อินเทอร์เน็ตและเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

ทำให้ไม่พบข้อมูลที่ต้องการหรือได้รับข้อมูลไม่ครบถ้วนตามที่ต้องการและใช้วิธีการดูช่องรายการจากโทรทัศน์ แทนการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยตรงดั่งคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“มีการแสวงหาข้อมูลด้านสุขภาพจากอินเทอร์เน็ต โดยเครื่องมือที่ใช้ในการค้นหาจะเป็น โทรศัพท์ มีการแสวงหาข้อมูลด้านสุขภาพตามช่องหรือรายการต่าง ๆ และทาง Youtube ที่มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญมาทำการให้ข้อมูลความรู้ด้านสุขภาพ และยังมีมีการแสวงหาข้อมูลทาง Line ที่ได้รับข้อมูลด้านสุขภาพจากเพื่อนหรือคนรู้จักส่งมาให้ รวมถึงข้อมูลจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโดยได้จากการพูดคุยปรึกษาปัญหาด้านสุขภาพ” (นางฉันทนา ศรีเจริญ)

“การแสวงหาข้อมูลด้านสุขภาพส่วนมากจะเป็นการสอบถามจากลูกหลานเพราะใช้เทคโนโลยีไม่เก่ง แต่จะมีการค้นหาข้อมูลอยู่บ้างผ่าน Ipad กับ TV เพื่อเลือกดูวิดีโอเกี่ยวกับสุขภาพที่สนใจบน Youtube เพราะค้นหาข้อมูลได้ง่ายและวิดีโอน่าสนใจ” (นางอรพิน สุดสดเขียว)

“มีการแสวงหาข้อมูลโดยใช้โทรศัพท์และโทรทัศน์ ส่วนมากจะใช้โทรศัพท์ค้นหาเป็น ส่วนมาก ช่องทางที่ใช้ค้นหาข้อมูลจะเป็น Youtube, Facebook และ Tiktok จะเน้นการรับข่าวสารข้อมูลที่เป็นคลิปวิดีโอมากกว่าข้อมูลที่เป็นบทความเพราะมีความรวดเร็ว น่าสนใจและสะดวกมากกว่า การค้นหาจะเป็นการค้นหาเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ เช่น คนในบ้านเป็นโรคเบาหวานก็จะค้นหาเกี่ยวกับอาหารที่หลีกเลี่ยงหรืออะไรที่ไม่ควรทำของผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวาน รวมถึงใช้ในการค้นหายอดผู้ป่วยโควิด 19 ในแต่ละวันเพื่ออัปเดตข่าวสารในแต่ละวัน” (นายอดิสรณ์ ฐิติเจริญศักดิ์)

“มีการใช้โทรศัพท์และคอมพิวเตอร์ในการแสวงหาข้อมูลด้านสุขภาพ โดยค้นหาผ่านช่องทาง Facebook, Line, Tiktok และ Youtube ใช้งานอย่างเป็นประจำ ได้รับข้อมูลจากที่มีคนอื่นมาแนะนำและค้นหาด้วยตนเอง ส่วนมากจะใช้งาน Youtube เพราะไม่ซับซ้อนใช้งานง่าย เนื่องจากไม่สะดวกในการรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นบทความหรือต้องใช้เวลาในการอ่าน” (นายณัฐฤช ฐิติเจริญศักดิ์)

“มีการแสวงหาข้อมูลด้านสุขภาพผ่านทาง Google และ Line โดยส่วนมากจะไม่ค่อยมีการค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง แต่จะเป็นการรับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพจากเพื่อนหรือคนรู้จักส่งต่อมาให้ผ่านช่องทาง Line” (นางจรรยา อารีย์รัตน์มาศ)

“ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพด้วยตนเองผ่านการใช้ Google เพราะสามารถค้นหาได้ง่าย เมื่อกดค้นหาเรื่องที่ต้องการจะมีข้อมูลขึ้นมาให้หลากหลาย” (นายถวัลย์ อารีย์รัตน์มาศ)

“มีการใช้โทรศัพท์มือถือในการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ จากช่องทาง Facebook และ Google โดยส่วนใหญ่ข่าวสารที่ได้จากทาง Facebook จะเป็นข้อมูลในรูปแบบที่มีผู้อื่นแชร์คลิปข่าวสารด้านสุขภาพนั้น ๆ ส่งต่อมา” (นางสาวชนิษฐา พิพัฒน์นอก)

“ใช้โทรศัพท์มือถือในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพเป็นส่วนใหญ่ ผ่านช่องทาง Google เนื่องจากเป็นสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่ายและใช้งานได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ง่ายต่อการค้นหาข้อมูล” (นางสงวน เม่นคง)

“ส่วนมากจะใช้การรับรู้ข่าวสารผ่านการดูโทรทัศน์ เพราะใช้โทรศัพท์มือถือไม่ค่อยคล่อง เนื่องจากอายุที่มีมากขึ้นไม่ค่อยทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้ได้รับข่าวสารเพียงช่องทางเดียว” (นายณพวุฒิ รุ่งเรือง เบญจพล)

“ใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพผ่านช่องทาง Google และ Facebook เพราะใช้งานง่าย โดยส่วนใหญ่จะใช้ Facebook เพื่อถามตอบปัญหาด้านสุขภาพกันเองในกลุ่มผู้สูงอายุ จะไม่ค่อยมีการสอบถามกับคนรุ่นอื่น ๆ ” (นางราตรี สิริวิธ)

2.3 ด้านการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ

ในด้านการใช้ผู้สูงอายุมีการประเมินสารสนเทศและไม่ประเมินสารสนเทศในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยผู้ที่มีการประเมินสารสนเทศก่อนนั้นเป็นผู้ที่อยากจะนำข้อมูลนั้นมาลองปรับใช้ โดยการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ google สอบถามคนรอบตัวแต่ไม่ได้นำข้อมูลที่ได้นำไปประเมินมาใช้จริง ค้นหาเพียงเพื่ออยากทราบเป็นความรู้รอบตัว มีการค้นหาข้อมูลสารสนเทศเพิ่มเติมจากหลาย ๆ แหล่งเพื่อเปรียบเทียบว่า ข้อมูลตรงกันหรือไม่และคัดกรองข้อมูลจากบทความหรือแหล่งข้อมูลที่มีแพทย์แนะนำเนื่องจากต้องไปพบแพทย์เป็นประจำอยู่แล้วจึงได้มีการสอบถามข้อมูลจากแพทย์เพิ่มเติมด้วย ก่อนที่จะนำมาปรับใช้จริงกับตนเอง ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประเมินส่วนใหญ่จะเป็นรับรู้ข้อมูลไว้เพียงศึกษาเพื่อทราบเป็นความรู้รอบตัว และเป็นการรู้ข้อมูลโดยไม่คิดจะนำไปปรับใช้อะไรในชีวิตจริง เลยคิดว่าไม่จำเป็นที่จะต้องประเมินสารสนเทศ อีกทั้งยังมีผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประเมินสารสนเทศเนื่องจากคิดว่าข้อมูลที่ได้รับมานั้นผ่านการคัดกรองมาแล้ว ดังคำให้สัมภาษณ์ต่อไปนี้

“มีการประเมิน โดยการถามเพื่อน ๆ ในกลุ่มหรือ google หาเอาคำค้นไปใส่แล้วก็เสิร์ชหาความจริง แต่ไม่ได้นำข้อมูลที่หาได้มาใช้จริง เพราะไม่ได้อยากเอามาใช้แค่อยากดูเอาไว้เฉยๆเป็นความรู้ สามารถค้นหาข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ” (นางราตรี สิริวิธ)

“มีการประเมินก่อน โดยการถามคนอื่นและเสิร์ช google โดยการใส่เรื่องที่สงสัยลงไป และค้นหาดูว่าเป็นเรื่องจริงหรือไม่ โดยใช้เพื่อหาข้อเท็จจริง และป้องกันโรคระบาดโดยเฉพาะโควิด 19 ตรงตามที่ต้องการ” (นางจรรยา อารีรัตน์มาศ)

“ไม่ได้มีการประเมิน เพราะคิดว่าสิ่งที่เพื่อนส่งมานั้นคัดกรองมาแล้ว ใช้เพื่อหาวิธีป้องกันโรคต่าง ๆ และการดูแลตัวเอง ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ” (นายถวัลย์ อารีรัตน์มาศ)

“มีการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพเพิ่มเติมจากหลาย ๆ แหล่ง เมื่อได้ข้อมูลที่ดีว่าเป็นความจริงแล้วค่อยนำมาปรับใช้ให้เข้ากับตัวเอง เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านสุขภาพต่อตัวเอง ทั้งด้านสุขภาพการกิน การออกกำลังกายสุขภาพ รวมทั้งการดูแลรักษาสุขภาพตัวเอง โดยข้อมูลที่มาได้ตรงตามที่ต้องการ เพราะอยากได้วิธีการป้องกันหรือรักษาสุขภาพ” (นางสาวชนิษฐา พิพัฒน์นอก)

“เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วไม่ได้นำมาปรับมาใช้ หาข้อมูลเพื่อแค่ทราบเฉย ๆ เพราะก็ไม่ได้เชื่อในข้อมูลขนาดนั้นถ้าข้อมูลไม่ได้มาจากหมอหรือโรงพยาบาล โดยใช้ในด้านการดูแลรักษาสุขภาพในเบื้องต้น รวมถึงแชร์ข้อมูลข่าวสารให้กับคนรอบตัว แต่ก่อนที่จะแชร์ข้อมูลก็ต้องกรองข่าวก่อน โดยข้อมูลที่ได้มาก็ได้ข้อมูลตามที่อยากทราบ เพราะว่า google สามารถหาในสิ่งที่เราอยากทราบได้เยอะ สะดวกรวดเร็วในการหา ใช้งานง่าย สามารถค้นหาผ่านเสียงได้โดยไม่ต้องพิมพ์” (นางสงวน เม่นคง)

“อยากทราบข้อมูลเฉย ๆ ไม่ได้นำมาปรับใช้หรือคัดกรองข่าวสารเพราะไม่ได้คิดที่จะทำตามซักรุ่นแต่อย่างเช่น ข้อมูลที่บอกว่าน้ำต้มข่าที่ช่วยลดไข้ ได้มีการลองทำเนื่องจากคิดว่าไม่เป็นผลเสียหรือมีอันตรายอะไร แต่ส่วนใหญ่ใช้ในด้านการรักษาสุขภาพเบื้องต้นและรู้เพื่อไว้เป็นความรู้ติดตัวไว้ เพื่อที่จะเวลามีอะไรฉุกเฉินจะได้ป้องกันได้ในทันที” (นายณพวุฒิ รุ่งเรืองเบญจพล)

“อะไรที่ดูไม่เป็นอันตรายก็ลองทำ ประเมินก่อนเสมอ อย่างเช่นการกินน้ำข้าวต้มกับไข่ขาวผสมกันจะช่วยให้ไตดีขึ้นได้ ก็ไม่ได้อันตรายก็ลองทำหรือลองดูก่อนจึงไปบอกคนอื่นว่าทำได้จริงหรือไม่ โดยวัตถุประสงค์คือต้องการป้องกันโรคให้ตัวเองกับคนในครอบครัว เพราะคนในบ้านโรคประจำตัวเยอะ แก่แล้วก็ต้องระวังไว้ โดยข้อมูลที่ได้ก็ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เพราะ YouTube ค้นหาสิ่งที่ต้องการจะรู้ได้ หรือคนในบ้านสงสัยอะไรก็ค้นหาเอาได้เลย สะดวกแล้วก็เร็ว ข้อมูลก็ได้ตามที่ต้องการในส่วนใหญ่ มีหลายที่ให้เลือกดู เลือกดูในสื่อที่ชอบได้” (นายอดิสรณ์ ฐิติเจริญศักดิ์)

“ศึกษาจากหลาย ๆ แหล่งว่าตรงกันหรือไม่ถ้าทำแล้วไม่ยากก็ลองทำตามหรือลองถามคนที่เคยทำว่าผลเป็นอย่างไร โดยเหตุผลที่ได้ลองนำมาทำเพราะอยากรักษาโรคคนรอบตัว ตัวเองเป็นคนแข็งแรงแต่มีคนแก่ในบ้านมีโรคประจำตัวเยอะเลยต้องพร้อมไว้เผื่อเกิดอะไรขึ้น รู้ไว้ดีกว่าไม่รู้ ส่วนข้อมูลที่ค้นหาได้ตรงตามที่ต้องการ เพราะอยากได้วิธีการรักษาหรือป้องกัน ก็ค้นหาเลย ได้ผลที่ต้องการแน่ ไม่มีผิดอะไร” (นายณัฐฤกษ์ ฐิติเจริญศักดิ์)

“มีการคัดกรองจากแหล่งข้อมูลที่มีแพทย์แนะนำเพราะว่าฉันต้องไปพบแพทย์เป็นประจำ จึงมีการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม ส่วนการคัดกรองจากอินเทอร์เน็ตนั้นจะดูจากผู้จัดทำข้อมูลถ้าเป็นบทความก็จะดูที่ผู้เขียนว่าเป็นใครถ้ามาจากแพทย์หรือองค์กรสุขภาพก็จะเชื่อถือได้ เพราะฉันนำมาใช้หลายด้าน เช่น การเพิ่มข้อมูลความรู้เพื่อดูแลสุขภาพของตัวเองและป้องกันจากโรคต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้น ด้านอาหารฉันก็ทำมาปรับใช้กับการ

รับประทานอาหารของตัวเองกินที่ดีต่อสุขภาพของฉันทันแต่สิ่งที่ประโยชน์ ด้านการออกกำลังกาย ฉันทออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพอยู่เป็นประจำตามคำแนะนำ” (นางฉันทนา ศรีเจริญ)

“มีการคัดกรองชนิดหน้อยส่วนใหญ่จะเชื่อจากข่าวใน TV และมีการสอบถามจากคนใน ครอบครัวเพิ่มเติม ว่าถูกต้องหรือไม่เพราะว่าตัวฉันทไม่ชำนาญด้านการใช้เทคโนโลยี โดยนำมาใช้แค่ด้านความรู้ดีตัว เพราะว่าการที่มีความรู้เพื่อป้องกันตัวเองไม่ให้เป็นจากโรคต่าง ๆ ในอนาคตและยังสามารถแบ่งปันความรู้สุขภาพ ต่าง ๆ ให้ลูกหลานและคนในครอบครัวได้อีกด้วย” (นางอรพิน สุดสดเขียว)

2.4 ด้านปัญหาของการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูล เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความ คล่องแคล่วในการใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟน มีความสามารถในการใช้งานแอปพลิเคชันที่ใช้ค้นหาข้อมูลได้อย่างมี ประสิทธิภาพ สามารถค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพได้ตามที่ต้องการและแหล่งข้อมูลที่ค้นหาได้มีความน่าเชื่อถือ โดยมีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญหรือองค์กรด้านสุขภาพให้การยืนยัน แต่เมื่อใดที่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูล ผู้สูงอายุ จะมีการแก้ปัญหาโดยการสอบถามกับลูกหลาน เพื่อให้สามารถค้นหาข้อมูลได้ตามที่ต้องการ และจะมีผู้สูงอายุ ส่วนน้อยที่พบปัญหาในการใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนในการค้นหาข้อมูลเพราะอายุที่มีมากทำให้ไม่สามารถใช้ เครื่องมือสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว ทำให้เลือกที่จะค้นหาข้อมูลจากการอ่านหนังสือมากกว่า และต้องการ ช่องทางที่จะสามารถปรึกษาหรือโต้ตอบกันในเรื่องสุขภาพใหม่ ๆ ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น ดังคำให้สัมภาษณ์ ต่อไปนี้

“ส่วนมากจะไม่มีประสบการณ์ปัญหาในการค้นหาข้อมูล เพราะได้รับข้อมูลที่นำเชื่อถือจาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะได้รับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญหรือองค์กรด้านสุขภาพยืนยันให้ ทำให้ไม่พบปัญหาและน่าเชื่อถือ” (นางฉันทนา ศรีเจริญ)

“พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลในบางครั้งเพราะไม่ชำนาญการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เท่าไร นัก จึงทำให้มีบางครั้งที่ไม่สามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ตามที่ตั้งใจค้นหา และแก้ปัญหาได้โดยการสอบถาม ลูกหลานเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านสุขภาพตามที่ต้องการ” (นางอรพิน สุดสดเขียว)

“ไม่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ เพราะสามารถค้นหาข้อมูลและใช้งาน เครื่องมือที่ค้นหาได้อย่างคล่องแคล่ว โดยจะเลือกค้นหาจากแอปพลิเคชันที่ใช้งานบ่อย ๆ ก่อนในตอนแรกเพื่อให้เกิด ความเคยชินแล้วจึงเลือกใช้แอปพลิเคชันอื่น ๆ ในค้นหาข้อมูลต่อไปเพื่อข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้น” (นายอดิสรณ์ ฐิติ เจริญศักดิ์)

“ไม่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ แต่ต้องการช่องทางที่จะสามารถปรึกษา หรือโต้ตอบกันในเรื่องสุขภาพใหม่ ๆ ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น เพราะส่วนใหญ่ช่องทางการค้นหาต่าง ๆ นั้นจะไม่ได้มี เพียงเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ” (นาย อนุรักษ์ ฐิติเจริญศักดิ์)

“ไม่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ เพราะสามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้อง” (นางราตรี สิริวุธ)

“ส่วนใหญ่ไม่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ เพราะมีความถนัดในเครื่องมือที่ใช้ ค้นหาข้อมูลทำให้สามารถค้นหาข้อมูลได้ง่าย และมีความสะดวก” (นางจรรยา อารีย์รัตน์มาศ)

“พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลเนื่องจากเริ่มมีอายุมากขึ้น ไม่ชำนาญในการใช้สมาร์ทโฟน ทำให้ยากในการค้นหาจากอินเทอร์เน็ต และทำให้ชื่นชอบในการค้นหาข้อมูลจากการอ่านหนังสือมากกว่า” (ถวัลย์ อารีย์รัตน์มาศ)

“ไม่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ เนื่องจากได้นำข้อมูลที่ค้นหาไปวิเคราะห์หาความน่าเชื่อถือก่อนที่จะนำข้อมูลไปเผยแพร่หรือนำไปปรับใช้” (นางสาวชนิษฐา พิพัฒน์นอก)

“ไม่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ เพราะโดยส่วนมากไม่ค่อยค้นหาข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่จะเป็นการสอบถามข้อมูลจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญมากกว่าเพื่อสาระข้อมูลเพิ่มเติมในการดูแลสุขภาพรวมถึงเรื่องโรคประจำตัวอีกด้วย” (นางสงวน เม่นคง)

“ไม่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ เพราะส่วนมากจะค้นหาเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพเมื่อจำเป็นเท่านั้น ไม่ค่อยค้นหาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสุขภาพ” (นายณพวุฒิ รุ่งเรืองเบญจพล)

3. ผลการทำแบบประเมินการรู้สารสนเทศสุขภาพ

ตารางที่ 1 ตารางการรู้สารสนเทศสุขภาพของผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน

การรู้สารสนเทศสุขภาพ	คะแนนเต็ม	ร้อยละ	ระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพ
1. ด้านการเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพ			
1.1 ผู้สูงอายุสามารถกำหนดขอบเขตของสารสนเทศสุขภาพที่ต้องการใช้ได้	5	52	ต่ำ
1.2 ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	5	46	ต่ำ
รวม	10	49	ต่ำ
2. ด้านการประเมินสารสนเทศสุขภาพ			
2.1 ผู้สูงอายุสามารถประเมินสารสนเทศสุขภาพและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณได้	12	53.3	ต่ำ
รวม	12	53.3	ต่ำ
3. ด้านการใช้สารสนเทศสุขภาพ			
3.1 ผู้สูงอายุสามารถใช้สารสนเทศสุขภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4	62.5	ปานกลาง
3.2 ผู้สูงอายุสามารถใช้สารสนเทศสุขภาพอย่างมีจริยธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย	4	62.5	ปานกลาง
รวม	8	62.5	ปานกลาง
รวมทุกด้าน	30	54.3	ต่ำ

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้สูงอายุมีระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สารสนเทศสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพ ด้านการประเมินสารสนเทศสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้สรุปผลตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. ขอบเขตของการวิจัย
3. วิธีการดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผลการวิจัย
6. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ
2. เพื่อประเมินการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้สูงอายุจำนวน 10 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป
2. ผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ในการหาข้อมูลสารสนเทศด้านสุขภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรู้สารสนเทศสุขภาพและสังเคราะห์กรอบประเด็นสำคัญของการรู้สารสนเทศสุขภาพ รวมทั้งศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุกับการรู้สารสนเทศสุขภาพ

2. สร้างเครื่องมือวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทำแบบทดสอบซึ่งเป็นแบบให้เลือกตอบและระบุคำตอบเกี่ยวกับชื่อ เพศ รายได้ การศึกษาและอาชีพ รวมทั้งการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการหาข้อมูลสารสนเทศเพื่อสุขภาพ

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ เป็น 4 หัวข้อดังนี้

- 1) ด้านความต้องการ
- 2) ด้านการแสวงหา

3) ด้านการใช้

4) ด้านปัญหา

ตอนที่ 3 แบบประเมินแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น

- 1) ด้านการเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพ จำนวน 10 ข้อ
- 2) ด้าน การประเมินสารสนเทศสุขภาพ จำนวน 12 ข้อ
- 3) ด้านการใช้สารสนเทศสุขภาพ จำนวน 8 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนตุลาคม ปีพ.ศ. 2565 โดยการสอบถามผู้สูงอายุที่อยู่ใกล้เคียงกับผู้วิจัยหรือเป็นคนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันกับผู้วิจัย ได้มีการสอบถามและขอสัมภาษณ์เก็บข้อมูลในการใช้สื่อสารสนเทศในการหาข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ และขอความยินยอมที่จะนำข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ผู้วิจัยใช้แบบทดสอบในการเก็บข้อมูล โดยนำประเด็นการรู้สารสนเทศสุขภาพในการตั้งคำถาม โดยเก็บข้อมูล 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนที่ 3 ผลการทำแบบประเมินการรู้สารสนเทศสุขภาพ ผู้วิจัยได้อธิบายในส่วนต่าง ๆ ก่อนที่จะเริ่มเก็บข้อมูล และคอยให้คำแนะนำหากกลุ่มตัวอย่างมีข้อสงสัย โดยทางกลุ่มผู้วิจัยสัมภาษณ์และนำแบบทดสอบกับผู้ให้ข้อมูลคือผู้สูงอายุจำนวน 10 คน และได้ข้อมูลทั้ง 3 ส่วนมาอย่างสมบูรณ์พร้อมกับการวิเคราะห์และสรุปผล

4. การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเราได้รับคำตอบจากการสัมภาษณ์และแบบประเมินแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้นำมาจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 นำข้อมูลภูมิหลังของผู้ให้คำตอบมาดูและวิเคราะห์

4.2 ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งหัวข้อสัมภาษณ์ไว้ก่อนแล้วทำให้คำตอบที่ถูกนำมาจากการสัมภาษณ์ได้ถูกแบ่งออกเป็น 4 ประเภท 1.ด้านความต้องการ 2.ด้านการแสวงหา 3.ด้านการใช้ 4.ด้านปัญหา และได้นำมาวิเคราะห์แยกกันเป็นด้านๆ

4.3 ใช้การหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพ โดยข้อที่ ตอบ ถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ ให้ 0 คะแนน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคะแนน ของกลุ่มตัวอย่างมาคำนวณหาระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพจากผลคะแนนทั้งหมดในแต่ละด้าน คิดเป็นค่าร้อยละของการรู้สารสนเทศสุขภาพ และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่ง มี 4 ระดับ

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุที่ได้ไปทำการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพที่อาชีพที่หลากหลาย เช่น ค้าขาย นายควม แม่บ้าน ข้าราชการบำนาญ ที่ปรึกษา แม่บ้าน อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรีและกรุงเทพมหานคร มีสถานภาพสมรสและหย่าร้าง ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวเป็นความดัน

ข้อเขาเสื่อม โขเขยลมีเดียที่ใช้ Facebook Line Tik Tok Youtube ส่วนใหญ่มีความถี่ในการใช้สารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพ 2-3 ครั้ง/สัปดาห์

2. พฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ

2.1 ด้านความต้องการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการสารสนเทศที่เป็นสื่อวิดีโอและรูปภาพ โดยผู้สูงอายุหลาย ๆ ท่าน มีอายุค่อนข้างมาก และมีผู้สูงอายุบางท่านมีปัญหาทางการอ่านเนื่องจากอายุที่มากขึ้น จึงไม่สามารถอ่านบทความหรือสื่อสารสนเทศที่ต้องการได้ จึงต้องการสื่อสารสนเทศที่เป็นสื่อวิดีโอ เพื่อความเข้าใจง่าย เห็นภาพตัวอย่าง โดยไม่จำเป็นต้องอ่านเองและสามารถดูสื่อวิดีโอเมื่อใดก็ได้ตามที่ต้องการ แต่ก็มีผู้สูงอายุบางท่านที่ต้องการสื่อสารสนเทศที่เป็นสื่อรูปภาพเพราะการที่มีรูปภาพทำให้สามารถเข้าใจได้ง่ายมากยิ่งขึ้น สื่อที่เป็นบทความ โดยผู้ที่ต้องการสื่อที่เป็นบทความ มีความต้องการบทความมาเป็นสื่อที่ช่วยประกอบการศึกษาตัดสินใจหรือนำบทความมาอ่านเสริมจากสื่อหลักที่ได้รับ อีกทั้งผู้ที่ต้องการสื่อทางโทรทัศน์เนื่องจากคิดว่าสื่อที่นำมาเสนอถูกคัดกรองมาเรียบร้อยแล้วและมีความถูกต้องมากที่สุดจึงมีความต้องการสื่อประเภทนี้ โดยความต้องการใช้สารสนเทศในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการป้องกันโรค โดยส่วนมากผู้สูงอายุและผู้มีผู้สูงอายุในบ้านที่มีโรคประจำตัวอยู่แล้วหรือมีความเสี่ยงในโรคต่าง ๆ จึงต้องการทราบเรื่องการป้องกันโรคของตนเองและคนในครอบครัว เพื่อนำไปปรับใช้และศึกษาไว้เพื่อเป็นความรู้ต่อตนเอง นอกจากนี้ยังมีการค้นหาสารสนเทศด้านสุขภาพในเรื่องการกินอาหารเพื่อสุขภาพเพื่อไปปรับใช้กับการกินในชีวิตประจำวันของตนเอง การรักษาโรคเนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์และคนรอบตัวของผู้ให้สัมภาษณ์มีอายุค่อนข้างเยอะและมีโรคประจำตัวค่อนข้างมาก จึงมีความต้องการสื่อที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการรักษาโรค การรักษาสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพเพื่ออยากทราบว่าออกกำลังกายแบบใดที่เหมาะสมกับอายุและร่างกายของตนเองและการดูแลสุขภาพ

2.2 ด้านการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพได้ด้วยตนเอง ผ่านโทรศัพท์สมาร์ทโฟน Ipad และ โทรทัศน์ โดยแอปพลิเคชันที่ผู้สูงอายุนิยมใช้จะเป็น Youtube, Facebook, Line, Google และ Tiktok เนื่องจากเป็นแอปพลิเคชันที่ใช้งานได้ง่าย สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพกับคนอื่น ๆ ได้ โดยการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพส่วนใหญ่ที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจมักจะเป็นข้อมูลที่เป็นรูปภาพหรือวิดีโอ ที่มีผู้อื่นมาอธิบายให้ฟังแทนการอ่านด้วยตนเอง ผู้สูงอายุจะมีการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับโรคประจำตัวของตนเองหรือโรคประจำตัวของสมาชิกในบ้าน เพื่อแสวงหาวิธีการป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพสำหรับผู้ป่วยโรคนั้น ๆ รวมถึงการติดตามข่าวสารสถานการณ์โควิด 19 ในแต่ละวัน แต่ผู้สูงอายุบางคนก็ยังมีปัญหาในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพด้วยตนเองอยู่บ้าง เนื่องจากไม่ถนัดในการใช้อินเทอร์เน็ตและเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ไม่พบข้อมูลที่ต้องการหรือได้รับข้อมูลไม่ครบถ้วนตามที่ต้องการและใช้วิธีการดูช่องรายการจากโทรทัศน์แทนการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

2.3 ด้านการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ

ในด้านการใช้ผู้สูงอายุมีการประเมินสารสนเทศและไม่ประเมินสารสนเทศในจำนวนใกล้เคียงกัน โดยผู้ที่มีการประเมินสารสนเทศก่อนนั้นเป็นผู้ที่อยากจะนำข้อมูลนั้นมาลองปรับใช้ โดยการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ google สอบถามคนรอบตัวแต่ไม่ได้นำข้อมูลที่ได้นำไปประเมินมาใช้จริง ค้นหาเพียงเพื่ออยากรู้อายเป็นความรู้รอบตัว มีการค้นหาข้อมูลสารสนเทศเพิ่มเติมจากหลาย ๆ แหล่งเพื่อเปรียบเทียบว่า ข้อมูลตรงกันหรือไม่และคัดกรองข้อมูลจากบทความหรือแหล่งข้อมูลที่มีแพทย์แนะนำเนื่องจากต้องไปพบแพทย์เป็นประจำอยู่แล้วจึงได้มีการสอบถามข้อมูลจากแพทย์เพิ่มเติมด้วย ก่อนที่จะนำมาปรับใช้จริงกับตนเอง ส่วนผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประเมินส่วนใหญ่จะเป็นรับรู้ข้อมูลไว้เพียงศึกษาเพื่อทราบเป็นความรู้รอบตัว และเป็นการรู้ข้อมูลโดยไม่คิดจะนำไปปรับใช้อะไรในชีวิตจริง เลยคิดว่าไม่จำเป็นที่จะต้องประเมินสารสนเทศ อีกทั้งยังมีผู้สูงอายุที่ไม่ได้ประเมินสารสนเทศเนื่องจากคิดว่าข้อมูลที่ได้รับมานั้นผ่านการคัดกรองมาแล้ว

2.4 ด้านปัญหาของการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะไม่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูล เพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความคล่องแคล่วในการใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟน มีความสามารถในการใช้งานแอปพลิเคชันที่ใช้ค้นหาข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพได้ตามที่ต้องการและแหล่งข้อมูลที่ค้นหาได้มีความน่าเชื่อถือ โดยมีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญหรือองค์กรด้านสุขภาพให้การยืนยัน แต่เมื่อใดที่พบปัญหาในการค้นหาข้อมูล ผู้สูงอายุจะมีการแก้ปัญหาโดยการสอบถามกับลูกหลาน เพื่อให้สามารถค้นหาข้อมูลได้ตามที่ต้องการ และจะมีผู้สูงอายุส่วนน้อยที่พบปัญหาในการใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนในการค้นหาข้อมูลเพราะอายุที่มีมากทำให้ไม่สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว ทำให้เลือกที่จะค้นหาข้อมูลจากการอ่านหนังสือมากกว่า และต้องการช่องทางที่จะสามารถปรึกษาหรือโต้ตอบกันในเรื่องสุขภาพใหม่ ๆ ที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น

3. ผู้สูงอายุมีระดับการรู้สารสนเทศสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพ ด้านการประเมินสารสนเทศสุขภาพและด้านการใช้สารสนเทศสุขภาพอยู่ในระดับต่ำเช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ

1.1 ด้านความต้องการใช้สารสนเทศสุขภาพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความต้องการสารสนเทศด้านสุขภาพ มัลติมีเดียที่เป็นสื่อวิดีโอและรูปภาพ ผู้สูงอายุบางท่านมีปัญหาทางด้านกรอ่านเนื่องจากอายุที่มากขึ้น จึงไม่สามารถอ่านบทความหรือสื่อสารสนเทศที่ต้องการได้ ผู้สูงอายุต้องการสารสนเทศด้านการรักษาพยาบาล และด้านการป้องกันโรค ในกรณีที่เจ็บป่วย ต้องการสารสนเทศด้านการส่งเสริมสุขภาพ และโภชนาการ เนื่องจากส่วนมากผู้สูงอายุและผู้มีผู้สูงอายุในบ้านที่มีโรคประจำตัวอยู่แล้วหรือมีความเสี่ยงในโรคต่าง ๆ จึงต้องการทราบเรื่องการป้องกันโรคของตนเองและคนในครอบครัว เพื่อนำไปปรับใช้และศึกษาไว้เพื่อเป็นความรู้ต่อตนเอง (พรชิตา อุปลัมภ์, 2559; ชลธิชา ดินขุนทด, 2559) เพราะเหตุนี้ผู้สูงอายุจึงต้องการ

สื่อสารสนเทศที่เป็นสื่อวิดีโอ เพื่อความเข้าใจง่ายและเห็นภาพตัวอย่าง การที่มีรูปภาพทำให้สามารถเข้าใจและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

1.2 ด้านการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพได้ด้วยตนเอง ผ่านโทรศัพท์มือถือ iPhone Ipad และ โทรศัพท์ โดยแอปพลิเคชันที่ผู้สูงอายุนิยมใช้จะเป็น Youtube, Facebook, Line, Google และ Tiktok เนื่องจากเป็นแอปพลิเคชันที่ใช้งานได้ง่าย สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพกับคนอื่น ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พรชิตา อุปลัมภ์, ปัทมาพร เย็นบำรุง, รศรินทร์ เกรย์ และ สมศักดิ์ ศรีบริสุทธิสกุล, 2562) ที่ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป สามารถแสวงหาสารสนเทศได้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีแนวโน้มแสวงหาสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศออนไลน์มากขึ้น เพราะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร ดังนั้นจึงคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และผู้สูงอายุใช้สารสนเทศเพื่อตอบสนองความต้องการส่วนบุคคล เพื่อรับมือกับปัญหาสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัว เพื่อการป้องกันปัญหาสุขภาพ รวมถึงการติดตามข่าวสารสถานการณ์โควิด 19 ในแต่ละวันเพื่อให้สามารถรู้เท่าทันสถานการณ์ในปัจจุบัน (ปัทมาพร เย็นบำรุง, 2562)

1.3 ด้านการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ จากผลวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีการประเมินสารสนเทศโดยประเมินค้นหาผ่านทางเว็บไซต์เพื่อตรวจสอบข้อหรืออาจสอบถามจากคนรอบข้าง ครอบครัว ลูกหลาน บุคคลใกล้ชิดเพื่อเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของข้อมูลสุขภาพที่ซึ่งได้มา ว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ก่อนปฏิบัติจริง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่สามารถดำเนินการแสวงหาสารสนเทศด้วยตนเองและให้ผู้อื่นช่วยร่วมด้วยได้ด้วยดี โดยที่ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลข่าวสารสุขภาพเพื่อสุขภาพตนเอง ข้อมูลข่าวสารสุขภาพเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพสำหรับครอบครัว ติดตามสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการวิจัยสุขภาพในแต่ละวัน และข้อมูลเหล่านั้นได้ผ่านการประเมินสารสนเทศก่อนนำไปใช้ในชีวิตจริงในรูปแบบ ค้นคว้าข้อมูล ตรวจสอบความน่าเชื่อถือซ้ำ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองและสอบถามบุคคลรอบข้างเพื่อประเมินข้อมูล เนื่องด้วยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความเชื่อและความเข้าใจว่าบุคคลรอบตัวหรือลูกหลานที่นั้นอยู่ในวัยที่ยังสามารถใช้เทคโนโลยีได้ดีกว่านั้น สามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนกว่า สามารถแยกแยะ ประเมินข้อมูลได้อย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพมากกว่าบุคคลในวัยผู้สูงอายุเอง เหตุนี้จึงทำให้สอดคล้องกับข้อสรุปพฤติกรรม การแสวงหาสารสนเทศของผู้สูงอายุ ที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุมักมีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่ซึ่งประกอบด้วย การสำรวจเลือกดู การแยกแยะ การตรวจสอบ ที่กล่าวถึงการที่ผู้สูงอายุได้นำข้อมูลสารสนเทศสุขภาพมาวิเคราะห์ก่อนนำไปปฏิบัติจริง และผ่านขั้นตอนที่สอดคล้องกันเช่นเดียวกัน (ก้องกิตากร บุญช่วย , กฤษฎา พัชรสิทธิ์ และ รังสฤษฏ์ อินทรโม, 2563)

1.4 ด้านปัญหาของการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ จากผลสำรวจพบว่าผู้สูงอายุที่ไม่ชำนาญในการใช้สารสนเทศ จึงทำให้มีปัญหาในเรื่องของการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพที่ต้องการเนื่องด้วยผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีข้อจำกัดและอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยีเมื่อเปรียบเทียบกับวัยอื่นนั้น ทำให้ไม่สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าวัยอื่นๆ เมื่อพิจารณาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2555 จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปใช้คอมพิวเตอร์

ร้อยละ 3.1 ของประชากรทั้งหมด และใช้อินเทอร์เน็ตประมาณร้อยละ 2.0 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุเป็นประชากรกลุ่มที่ใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตน้อยที่สุด แม้ว่าแนวโน้มการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของกลุ่มผู้สูงอายุจะสูงขึ้นในทุก ๆ ปี แต่ก็ยังเป็นอุปสรรคกับผู้สูงอายุจำที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและขาดโอกาสในการเรียนรู้รวมทั้งการใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึงจากข้อมูลสารสนเทศสุขภาพ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการใช้สารสนเทศในปัจจุบันและยังส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศสุขภาพอีกด้วย (อารีย์ มัยยพงษ์ และ เกื้อกุล ตาเย็น, 2559)

2. การประเมินการรู้สารสนเทศ

จากผลรวมการวิจัยทุกด้าน ผลการวิจัยพบว่าระดับการรู้สารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับต่ำ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุไม่ได้สนใจในเรื่องของการค้นหาข้อมูลสุขภาพด้วยตัวเอง เพราะจะใช้โทรศัพท์ในการค้นหาไม่คล่อง แต่ใช้การรับรู้สารสนเทศสุขภาพผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์หรือการฟังจากโทรทัศน์ และแหล่งสารสนเทศด้านสุขภาพที่ผู้สูงอายุให้ความน่าเชื่อถือมากที่สุดคือ แหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคล เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล ซึ่งมีความน่าเชื่อถือมากกว่าการค้นหาข้อมูลสารสนเทศทางออนไลน์และผู้สูงอายุมีความคิดที่ว่าสื่อต่าง ๆ ที่นำมาเสนอข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพนั้นถูกคัดกรองเรียบร้อยแล้วและมีความถูกต้องมากที่สุด ไม่ได้ถูกตรวจสอบอย่างรอบคอบก่อนนำมาปรับใช้กับตนเอง และผู้สูงอายุไม่สามารถไปหาแหล่งสารสนเทศสุขภาพด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องทำให้มีระดับการรู้สารสนเทศต่ำ

ด้านการเข้าถึงสารสนเทศสุขภาพ พบว่าผู้สูงอายุมีการประเมินสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ค้นหาเกี่ยวกับสารสนเทศสุขภาพแต่ใช้การรับรู้สารสนเทศสุขภาพผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์หรือการฟังจากโทรทัศน์ และแหล่งสารสนเทศด้านสุขภาพที่ผู้สูงอายุให้ความน่าเชื่อถือมากที่สุดคือ แหล่งสารสนเทศที่เป็นบุคคล เช่น แพทย์ เภสัชกร พยาบาล ซึ่งมีความน่าเชื่อถือมากกว่าการค้นหาข้อมูลสารสนเทศทางออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรชิตา (2559) ที่พบว่าผู้สูงอายุนิยมใช้สารสนเทศด้านสุขภาพในรูปแบบ ของสิ่งตีพิมพ์ เช่น บทความเกี่ยวกับสุขภาพจากวารสารวิชาการ และยินดีที่จะอ่านบทความ ในวารสารทางวิชาการหรือวิชาชีพทางการแพทย์ ถ้าวารสารดังกล่าวเขียนเป็นภาษาท้องถิ่นและมีขนาดอักษรที่ใหญ่เพื่อเอื้อต่อการอ่านสารสนเทศ และที่สำคัญ คือ ฟรีไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุรับสารสนเทศด้านสุขภาพในรูปแบบเสียง คือ ฟังรายการวิทยุที่พูดเกี่ยวกับสุขภาพและรับชมรายการเกี่ยวกับสุขภาพทางโทรทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรัตน์ (2022) ที่พบข้อเท็จจริงจากการวิจัยว่าสื่อโทรทัศน์ โดยเฉพาะโทรทัศน์มีการใช้เป็นช่องทางการรับรู้ระดับมากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ ส่วนสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่หน่วยบริการสาธารณสุข/อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับใบปลิว สื่อบนอินเทอร์เน็ตคือแอปพลิเคชันไลน์ แม้ว่าช่องทางการรับรู้สารสนเทศด้านสุขภาพดังกล่าวจะช่วยให้เห็นถึงการใช้อินเทอร์เน็ตต่างๆ สนับสนุนการดูแลสุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุ ควรต้องพิจารณาผลการวิจัยอันเกี่ยวกับพฤติกรรมรับรู้สารสนเทศแล้วช่วยกันพัฒนาสื่อสารสนเทศด้านสุขภาพให้ทันสมัยเข้าใจง่ายและตรงกับสมรรถนะการใช้ให้มากที่สุด (การจัดการสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุจังหวัดสุราษฎร์ธานี, 2565; อมรรัตน์ แซ่กวาง)

ด้านการประเมินสารสนเทศ พบว่าผู้สูงอายุมีการประเมินการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้สูงอายุมีความคิดที่ว่าสื่อต่าง ๆ ที่นำมาเสนอข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพนั้นถูกคัดกรองเรียบร้อยแล้วและมีความถูกต้องมากที่สุด ไม่ได้ถูกตรวจสอบอย่างรอบคอบก่อนนำมาปรับใช้กับตนเอง และผู้สูงอายุไม่สามารถไปหาแหล่งสารสนเทศสุขภาพด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง ไม่ทราบแหล่งสารสนเทศสุขภาพที่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ ไม่ทราบว่าใครมีความรู้ด้านใดบ้าง เมื่อได้มาแล้วเนื้อหาที่ต้องการอ่านเข้าใจยากและเนื้อหาที่ต้องการมีน้อย ทั้งนี้ผู้สูงอายุอยู่ในสถานะกลุ่มเสี่ยงที่อาจยอมรับหรือหลงเชื่อบุคคลที่ไว้วางใจหรือแหล่งข้อมูลที่ใกล้ชิดได้ง่าย ทำให้ขาดความสามารถในการกลั่นกรอง ขาดวิจารณญาณ นำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ (Cutilli, 2015; ชลธิดา ดินขุนทด และสมาน ลอยฟ้า 2559; พรชิตา อุปลัมภ์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khanwiphat (2009) ที่พบว่าผู้สูงอายุมีการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพในรูปแบบคำพูดหรือคำบอกเล่า นับว่ามีความเสี่ยงสูงต่อการประเมินสารสนเทศ ขาดความสามารถในการจดจำจดบันทึก ทำให้สารสนเทศที่ได้รับมาไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ และในการประเมินสารสนเทศสุขภาพของผู้สูงอายุ มีขอบเขตที่จำกัดค่อนข้างมาก ทั้งแหล่งสารสนเทศ การเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ และรูปแบบของสารสนเทศ ซึ่งส่งผลต่อสารสนเทศสุขภาพที่ได้รับโดยตรง ในขณะที่ผลการวิจัยดังกล่าวไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ กันติยา ทรัพย์มีและคณะ (2562) ที่พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการประเมินสารสนเทศสุขภาพได้ในระดับดี โดยเลือกรับข้อมูลผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ รองลงมาคือเว็บไซต์ของสำนักข่าวต่างๆ และข่าวในโทรทัศน์ จากนั้นจะมีการเปรียบเทียบข้อมูลนั้นกับข้อมูลที่ค้นหาได้จาก Google TV และ YouTube จึงค่อยส่งต่อข้อมูล ซึ่งผู้สูงอายุจะเชื่อข่าวสารที่มีการลงหนังสือพิมพ์และ ข่าวที่ถ่ายทอดผ่านโทรทัศน์ เนื่องจากเชื่อว่าข่าวเหล่านั้นจะถูกคัดกรองมาแล้ว มีความน่าเชื่อถือ และหากมีความผิดพลาดก็จะมีคนรับผิดชอบ

ด้านการใช้สารสนเทศสุขภาพ พบว่าผู้สูงอายุมีการประเมินการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเนื่องจากผู้สูงอายุบางส่วนมีการประเมินสารสนเทศก่อนนำข้อมูลด้านสุขภาพที่ได้รับมาปรับใช้กับตนเอง มีการค้นหาข้อมูลสารสนเทศเพิ่มเติมจากหลาย ๆ แหล่ง เพื่อเปรียบเทียบและคัดกรองข้อมูล ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลเหล่านั้นได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ โดยผู้สูงอายุใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ เพื่อทำความเข้าใจ เพิ่มพูนความรู้ ใช้เพื่อการป้องกัน ดูแล และแก้ปัญหาสุขภาพของตนเองได้ รวมถึงสนับสนุนการดูแลสุขภาพและการดำเนินชีวิตในวัยผู้สูงอายุของตนเอง เช่น การเลือกทานอาหารที่มีประโยชน์ การออกกำลังกายเพื่อบรรเทาอาการป่วย ตลอดจนการใช้สารสนเทศ เพื่อตัดสินใจในการเลือกวิธีการรักษาสุขภาพตนเอง เช่น วิธีการรักษาโดยใช้แพทย์ทางเลือก (United Nations, 2002; พรชิตา อุปลัมภ์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ก้องกิตติกร บุญช่วย (2563) ที่พบว่า ผู้สูงอายุสามารถใช้ประโยชน์จากสารสนเทศด้านสุขภาพที่ได้รับมาได้ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่นำสารสนเทศด้านสุขภาพไปใช้เพื่อป้องกันโรครุนแรงที่สุด นำไปปรับใช้กับตนเอง ญาติ และเพื่อน ๆ โดยนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเป็นความรู้รักษาพยาบาลตนเองและคนอื่น ๆ ซึ่งผู้สูงอายุมีการใช้สารสนเทศในรูปแบบคำพูด คำบอกเล่าจากหมอ และพยาบาลที่โรงพยาบาล หนังสือ หนังสือพิมพ์ แผ่นพับจากโรงพยาบาล วารสาร เทปเสียง วิดีโอ และอินเทอร์เน็ต ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีการรู้สารสนเทศด้านสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมการพัฒนาการรู้สารสนเทศ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน หรือท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงของผู้สูงอายุ

1.2 ควรจัดตั้งหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพ เช่น หน่วยงานสุขภาพท้องถิ่น กรมอนามัย ให้ความรู้เรื่องสุขภาพให้ผู้สูงอายุได้ทราบและนำไปใช้ได้ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้มีการเก็บข้อมูลผู้สูงอายุจำนวนน้อยมาก จึงอาจทำให้เนื้อหาที่ได้ไม่น่าเชื่อถือหรือครบถ้วน

2.2 การเก็บข้อมูลควรใช้เวลาเก็บมากขึ้น เนื่องจากช่วงวัยระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์และผู้สูงอายุค่อนข้างแตกต่างกันจึงทำให้การสัมภาษณ์เป็นไปค่อนข้างยาก ทั้งการสื่อสาร ความสามารถในการอ่านของผู้สูงอายุ

บรรณานุกรม

ธีระวัฒน์ นิละฮอ. (2564). การรู้สารสนเทศสุขภาพของผู้สูงอายุสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์บริการสาธารณสุขในเขตกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

พรชิตา อุปถัมภ์. (2559). พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/download/69464/56398>

ก้องกิตติกร บุญช่วย กฤษฎา พัชรสิทธิ์ และรังสฤษฏ์ อินทรโม. มปก. การแสวงหาและการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยในชุมชนแออัด จังหวัดสงขลา. สืบค้นจาก <http://pulinet2020.tsu.ac.th/Documentation/Proceeding/Oral/CRM/02.pdf>

ชลธิดา ดินขุนทดและ ดร.สมาน ลอยฟ้า. (2559). การศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศสุขภาพของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jiskku/article/view/66897/54635>

วาสนา สิทธิกัน. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในเทศบาลบ้านโอง อำเภอบ้านโอง จังหวัดลำพูน. สืบค้นจาก http://www.graduate.cmru.ac.th/core/km_file/381.pdf

พรชิตา อุปถัมภ์ ปัทมาพร เย็นบำรุง รศรินทร์ เกรย์ และสมศักดิ์ ศรีบริสุทธิสกุล. (2562). พฤติกรรมสารสนเทศของผู้สูงอายุเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต. สืบค้นจาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tla_research/article/download/235207/161653/799649

กันตียา ทรัพย์มี. (2562). การศึกษาสภาพการใช้และการประเมินสารสนเทศบนสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุที่ใช้บริการสวนลุมพินี. สืบค้นจาก <https://ir.swu.ac.th/xmlui/handle/123456789/15809>

Khanwiphat. (2009). การเผยแพร่สารสนเทศด้านสุขภาพโดยผู้บริการสุขภาพของสถานีอนามัยจังหวัดกาฬสินธุ์. สืบค้นจาก <http://opac.mbu.ac.th/Record/19419>

Ruchareka Wittayawuttikul. (2001). พฤติกรรมสารสนเทศ. สืบค้นจาก <https://ruchareka.wordpress.com/2011/07/15/พฤติกรรมสารสนเทศ-information-behaviour/>

วชิร ยั่งยี่น คิวนาถ นันทพิชัยและฐิมาพร เพชรแก้ว. (2016). ตัวแบบพฤติกรรมสารสนเทศ:มุมมองสำหรับสภาพแวดล้อมยุคดิจิทัล. สืบค้นจาก <https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/JIST/article/download/135439/101190/358738>

คันสนีย์ วงศ์ชนะ. (2565). พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สืบค้นจาก <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/muhed/article/download/257553/173884/1000257>

ภาคผนวก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ผู้ให้สัมภาษณ์.....

1.2 อายุ.....ปี

1.3 ระดับการศึกษา.....

1.4 อาชีพ.....

1.5 จังหวัดที่อยู่อาศัย.....

1.6 สถานภาพ.....

1.7 โรคประจำตัว.....

1.8 ท่านมีโทรศัพท์มือถือใช้ส่วนตัวหรือไม่

() มี () ไม่มี

1.9 โซเชียลมีเดียที่ใช้

() facebook () line () instagram () tiktok () youtube

() อื่นๆ.....

1.10 ความถี่ในการใช้สารสนเทศเพื่อค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ

() 1 ครั้ง / สัปดาห์

() 2-3 ครั้ง / สัปดาห์

() 4-5 ครั้ง / สัปดาห์

() มากกว่า 5 ครั้ง / สัปดาห์

ตอนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมสารสนเทศด้านสุขภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ความต้องการ
2. การแสวงหา
3. การใช้
4. ปัญหา

ความต้องการใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ	<p>คำถาม</p> <p>1.1 ท่านมีความต้องการสารสนเทศประเภทใด เช่น วิดีโอ บทความ หรืออื่น ๆ</p> <p>1.2 ท่านมีความต้องการใช้สารสนเทศในการค้นหาข้อมูลด้านสุขภาพเพื่ออะไร เช่น การป้องกันโรค การรักษาอาการเบื้องต้นด้านสุขภาพ</p>
การแสวงหาสารสนเทศด้านสุขภาพ	<p>คำถาม</p> <p>2. ท่านมีวิธีการแสวงหาและเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการอย่างไร</p> <p>2.1 ท่านเริ่มต้นสำรวจและแสวงหาข้อมูลสุขภาพที่ต้องการจากแหล่งใด</p> <p>2.2 เครื่องมือช่วยค้นหาคืออะไรและใช้ช่องทางใดบ้าง</p>
การใช้สารสนเทศด้านสุขภาพ	<p>คำถาม</p> <p>3.1 ท่านมีการประเมินและคัดกรองข้อมูลก่อนนำข้อมูลด้านสุขภาพมาปรับใช้หรือไม่ ใช้อย่างไร</p> <p>3.2 ท่านมีวัตถุประสงค์หรือเหตุผลในการนำสารสนเทศสุขภาพไปใช้ในด้านใด ใช้ทำอะไร</p> <p>3.3 ท่านสามารถค้นหาข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ เพราะอะไร</p>
ปัญหาของการใช้สารสนเทศ	<p>คำถาม</p> <p>4. ท่านประสบปัญหาหรืออุปสรรคในการแสวงหาข้อมูลด้านสุขภาพหรือไม่อย่างไร</p>